

TRANSKRIPT DOKUMENTARNOG FILMA

„RAT KOJI SE MOGAO IZBEĆI“

Uvod: “Iz noći u noć, televizija je donosila slike smrti i patnje tokom rata koji je besneo u bivšoj Jugoslaviji između 1991. i 1995. Kada su borbe prestale, zemlje NATO, posebno SAD, pokušavale su brzo da prigrabe zasluge za okončanje rata. Naučena lekcija je bila, po mišljenju mnogih, da se mora odmah intervenisati u etničkim sukobima, i to po mogućnosti uz pomoć NATO. Ali, da li je Zapad zapravo pretvorio mali šumski požar u surovi građanski rat? Da li je Zapad prerano sebi pripisao zasluge za okončanje rata koji je sam rasplamsao?”

Lord Piter Karington:

“Mislim da su međunarodna zajednica – Evropljani, Amerikanci i UN omogućili da uopšte dođe do sukoba.”

Džordž Keni:

“Obaveštajne službe su bile jedinstvene u oceni da će doći do eskalacije ukoliko priznamo Bosnu.”

Nora Belof:

“Pošto nisu postojale jasno utvrđene garnice i pošto su svi bili naoružani, ako biste razbili Jugoslaviju jednostavnim proglašavanjem nezavisnosti, zapravo secesijom – ako se odlučite za secesiju, ne postoji način da se to desi mirnim putem.”

PRVI DEO:

POTPALJIVANJE FITILJA

KOMENTATORKA (K): „ Devedesete godine su počele nadom i optimizmom posle pada berlinskog zida i okončanjem hladnog rata. Nova Ujedinjena Nemačka stajala je kao stub oslonca za ujedinjenje ostatka Evrope pod vođstvom Evropske Unije, prijateljskog, ali moćnog rivala SAD. Ali jedinstvo Evrope je bilo kratkog veka. Samo dve godine kasnije, veliki deo Jugoslavije je bio u plamenu. Mali rat u republici Sloveniji vodio je ka većim krvavaijim sukobima u Hrvatskoj i Bosni. Osim toga, Evropljani i zemlje Bliskog Istoka su podržavale različite frakcije u građanskom ratu. Javno, zapadne diplomatije su krivile neodgovorne vođe etničkih zajednica u različitim republikama, uključujući Milana Kučana u Sloveniji, Franju Tuđmana u Hrvatskoji i posebno Slobodana Miloševića u Srbiji. Svakako među zaraćenim stranama nije bilo nevinih. Privatno, izaslanik EU lord Karington i međunarodni posrednik UN Sajrus Vens su bili besni na nemačkog ministra inostarnih poslova Hansa Ditriha Genšera zbog njegovog angažovanja na priznavanju naoružanih separatista u Sloveniji i Hrvatskoj. Kada je došlo do eskalacije sukoba, Sajrus Vens je to nazvao „ rat gospodina Genšera“.

Džordž Keni: Vens je tvrdio da će ovo priznavanje poništiti diplomatske napore kojima je on pokušavao da smiri sukob u Hrvatskoj i da će raspaliti ratni požar u Bosni.

K: Bivši nemački ministar inostranih poslova je tvrdio da njegova vlada nije podržavala raspad Jugoslavije dok nisu započeli sukobi.

Hans Ditrih Genšer: Mi smo čvrsto zastupali ideju jedinstava Jugoslavije, ali smo videli da želja za zajedničkim životom sve više nestaje pod pritiskom vojnih dešavanja.

K: Ipak nemačka obaveštajna služba, BND, bila je duboko umešana u obuku hrvatskih separatista koje su predvodili pronacističke ustaše. Oni su posle Drugog svetskog rata pobjegli u Nemačku gde su organizovali veći broj terorističkih akcija protiv ambasada i vlada jugoslovenskog komunističkog vođe, Josipa Broza Tita.

N.S.1: Početkom 60-ih BND je odlučila da potpuno sarađuje s ustašama. To je postalo jasno posle tzv. „ hrvatskog proleća“ početkom 70-ih. Posle Titove smrti oni su ojačali svoje veze sa ustašama s ciljem da se Jugoslavija dezintegriše u nekoliko manjih država.

K: Ključnu podršku Nemačke u podržavanju separatista potvrđuje i Antoan Duhaček, bivši šef jugoslovenske kontraobaveštajne službe, koji je i sam bio Hrvat.

Antoan Duhaček: Nemci su hteli apsolutno i potpuno potčinjavanje hrvatske obaveštajne službe. Oni su bili spremni da urade sve što su Nemci tražili, a Nemci su tvrdili da je sve to u interesu buduće slobodne i nezavisne Hrvatske.

K: Na površini, Jugoslavija je živela bolje od svojih suseda tokom 70-ih i 80-ih godina. SAD su smatrale da je nezavisni komunistički lider, Josip Broz Tito, njihov adut u haldnom ratu s

Moskvom. Jugoslovenska ekonomija je oživljavana zajmovima sa Zapada, čak i posle Titove smrti 1980. godine. Pažljivo osmišljene Zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984. godine pružile su svetu sliku mirne multi etničke zemlje u kojoj svi rade zajedno. Iskusni posmatrači su, ipak, mogli da vide nevolje ispod površine.

Dejvid Bajdner: Prvi nagoveštaj onoga što se spremalo je bio 1983. kada sam putovao po različitim republikama. Čuo sam mnogo separatističkih osećanja posebno u Sloveniji i Hrvatskoj, ali ne smao tamo. Čuo sam mnogo pretećih reči o tome "šta bismo mi uradili njima".

K: Same za sebe, ni Slovenija ni Hrvatska nisu imale dovoljno diplomatske ni vojne moći da se odvoje. Nisu mogle da se suprostave jugoslovenskoj vojsci, tada četvrtoj po snazi u Evropi. Nemačka nije dala samo diplomatsku pomoć, već i oružje, čak i posle međunarodne zabrane isporuke oružja iz 1991.

Dejvid Hakvord: Napisao sam priču o tome pod naslovom „Blokada je šala“ i otišao da obidem luke kao što je Split i ostale duž dalmatinske obale. Koliko sam mogao, proveravao sam ono što je stizalo i video sam da nema nikakvih ograničenja.

Ted Galen Karpenter: Video sam hrvatski MIG 21 koji je oboren u Krajini. Hrvati su tvrdili da je ranije pripadao jugoslovenskom vazduhoplovstvu. Međutim, bilo je očigledno da je on bio iz flote Istočne Nemačke. Imao je istočnonemački radar u kabini. Znali smo da oružje stiže iz Istočne Nemačke i da se kamuflira tako da ne liči na zapadnonemačko oružje. Očigledno je da su stizali iz Zapadne Nemačke uz blagoslov njihove vlade. Nije postojao drugi način za snabdevanje ovako teškim oružjem.

K: Naoružavajući separatiste, Nemci su upozoravali jugoslovenske vlasi i premijera Ante Markovića, da ne sme da upotrebe saveznu vojsku u cilju očuvanja federacije. Ante Marković, Hrvat koji se zalagao za jedinstvenu Jugoslaviju, predsedavao je razjedinjenom vladom i nije mogao da se odupre nemačkom pritisku. SAD su ga podržavale kao reformistu, ali Marković nije bio u stanju da održi slabu i razjedinjenu vladu.

D. Bajdner: On nikada nije tražio koalicionu podršku. Uvek je nastupao sam. Bio je dobrodošao u Beloj Kući, ali nije uživao nikakvu podršku kod kuće. U nekom smislu on je bio pravi gubitnik, jer je održavao iluziju da Jugoslavija može opstati.

K: Jugoslovenska narodna armija koja je držala zemlju na okupu, postala je meta onih koji su hteli da se otepe. Tokom mitinga hrvatskih separatista u Spliti, maja 1991. godine, demonstranti su zadavili mladog vojnika i njegovo telo bacili na ulicu. Ovakvi i slični događaji su bili ostavrenje predviđanja koje je dala CIA.

D. Bajdner: U oktobru 1990. CIA je rekla da se Jugoslavija suočavala s nasilnim raspadom i to u roku od šest meseci, ali niko iz viših ešalona vlasti nije na to obratio pažnju.

K: U junu 1991. američki državni sekretar Džejms Bejker, je dolučio da učini pokušaj da spreči izbijanje rata. Otišao je u Beograd da bi suočio lidere šest republika.

D. Bajdner: Rekao je da se niko ne usudi da preduzme korake s kojim se ostali ne slaže.

K: Milan Kučan i Franjo Tuđman, lideri Slovenije i Hrvatske, bili su uvereni da mogu da ignorišu američkog državnog sekretara. Samo par dana kasnije, 25. juna proglasili su nezavisnost, potpuno se oslanjajući na podršku nemačkog ministra Genšera i austrijskog ministra Alojza Moka. Ciklus nasilja koji će uništiti Jugoslaviju pokrenut je naredbom slovenačkog predsednika Kučana kojim

on od svojih trupa traži da zauzmu granične prelaze iz Jugoslavije prema Italiji i Austriji, kao i prestonicu Slovenije, Ljubljanu. Skinute su Jugoslovenske zastave i zamenjene slovenačkim.

Nora Belof: Slovenci su smatrali da imaju pravo da skinu zastave i ukinu granicu. Nijednog trenutka ne mislim da je Beograd očekivao nasilje.

K: Da bi izbegao nasilje, jugoslovenski general Andrija Rašeta privtano je pozavo predsednika Kučana i rekao mu da većina vojske pod njegovom komandom nema bojevu municiju.

N. Belof: Ali, Slovenci su se spremali. Oni su dobili ohrabranje iz Austrije i Nemačke. Predvideli su da će dobiti veliki međunarodni publicitet svojim ratom za nezavisnost koji to uopšte nije bio.

K: Da bi demonstrirao podršku slovenačkim separatistima, nemački ministar Genšer je otputovao na jugoslovensku granicu da bi se sastao sa slovenačkim predsednikom Kučanom i da bi istovremeno upozorio federalnu armiju da ne pokušava da koristi silu radi očuvanja kontrole nad savezним granicama. Kučan je naložio svojim vojnicima da pucaju na federalne trupe, uključujući i one koji nisu imali bojevu municiju. Suročen sa međunarodnim pritiskom koji je predvodila Nemačka, jugoslovenski premijer Marković naredio je federalnoj armiji da se povuče iz Slovenije bez ozbiljnijeg pokušaja da se suprostavi separatistima. Slovenački lideri su izveli sjajan propagandni potez. Reporteri su držani u podzemnom medija centru i informisani da su slovenačke snage uspele da savladaju četvrtu najjaču vojsku u Evropi. Novinari su rutinski slali kao vest mnoge izmišljene izveštaje slovenačkih vlasti o raznim bitkama, od kojih se neke nisu nikada ni dogodile.

N.S.2: Događaji u Sloveniji u vreme proglašenja njihove nezavisnosti prikazivani su na televiziji kao agresija jugoslovenske vojske na Slovenijeu, a ne kao secesija Slovenije.

K: Manipulacija stranim novinarima je nastavljena u sledećim ratovima za secesiju. U Hrvatskoj i Bosni stalno je naglašavano da je JNA okupatorska vojska kojom mahom dominiraju Srbi. Stvarnost je bila drugačija. Načelnik Generlaštaba JNA, Veljko Kadijević, je bio pola Hrvat, pola Srbin, komandant vazduoplovstva Zvonko Jurjević je bio Hrvat a glavnokomandujući mornarice admiral Stane Brovec je bio Slovenac.

N. Belof: Federalna armija je držala Jugoslaviju na okupu bez protesta o kršenju ljudskih prava. Tito je insistirao na etničkoj ravnoteži i na određenim mestima pripadnici vojske su bili lokalno stanovništvo. Bilo je apsurdno nazivati ih okupatorima. Mi na Zapadu smo morali da budemo svesni toga sve dok se ne stvore uslovi za raspad države koje je bila Jugoslavija. To je moglo da traje godinama ili decenijama, ali tada su to bile međunarodno priznate granice.

K: Ako su nemački i austrijski lideri verovali da se Slovenija i Hrvatska mogu odvojiti bez rata širih razmera, Amerikanci su mislili drugačije.

Džejms Bejker: Mi smo rekli da će, ako se Jugoslavija ne raspadne mirnim putem, doći do žestokog građanskog rata. Ona se raspala jednostranom odlukom o nezavisnosti Slovenije i Hrvatske i preuzimanjem graničnih prelaza što je bio akt sile i kršenje helsinških principa. Ali, evropske sile i SAD su na kraju priznale Sloveniju kao nezavisnu državu, a zatim Hrvatsku i Bosnu i primile ih u UN. Pravi problem je bio u tome što je nezavisnost postignuta jednostarnim odlukama, a ne mirnim pregovorima o nezavisnosti.

NEPOTREBNA ZEMLJA

K: Iako se većina evropskih zemalja protivila raspadu Jugoslavije, jedino je Amerika bila dovoljno jaka da se suprostavi Nemačkoj. Zbog odluke koja će imati dalekosežne posledice, Amerika je odlučila da ne prihvati izazaov.

Dž. Keni: Imali smo naređenje da držimo SAD po strani, da izbegavamo odgovornost za rešavanje sukoba. Analitičari su videli da će problem biti sve gori i da Evropljani neće moći da ga reše.

K: Tokom istorije SAD su podržavale multietničku Jugoslaviju s ciljem da se stabilizuje region i postave barijere nemačkoj ekspanziji. U suštini, Jugoslavija, unija četiri slovenska naroda, nikad se ne bi ujedinila 1918. da nije bilo podrške američkog predsednika Vudroa Vilsona na Mirovnoj konferenciji u Versaju. Tokom vekova ovaj region je bio na raskrsnici puteva . Osvajali su ga Turci i Austo – Ugarska , čiji vladari su koristili izreku “ zavadi pa vladaj“ da bi zadržali kontrolu. Držali su u zavadi Slovence, Hrvate, Srbe i Muslimane umesto da ih ujedine u zajedničkom interesu.

N. Belof: Dinastija Habsburga držala je pod svojom upravom velike delove danšnje Jugoslavije. Ujedinjenje Slovena nije bilo moguće sve do okončanja Prvog svetskog rata i raspada Austo-Ugarske monarhije.

K: Uz američku pomoć, Jugoslavija je stvorena 1918. i preživela je pokušaje Nemačke da je uništi tokom Drugog svetskog rata. Kada je Tito, 1948. odlučio da se udalji od Sovjetskog Saveza i Istočnog bloka, SAD su ukočile s vojnom pomoći kao i ekonomskim zajmovima da bi podržali tampon zonu između Zapda i komunističkog Istočnog bloka. Posle okončanja hladnog rata i raspada SSSR, Vašington je proglasio Novi svestki poredak koji je insistirao na ekonomskom takmičenju umesto na antikomunizmu.

Suzan Vudvord: Nestakom opasnosti od Sovjetskog Saveza, usporavanjem gorbačovljevih ekonomskih reformi 80 –ih, saradnjom NATO-a i Varšavskog pakte došlo je do pada interesovanja za Jugoslaviju. Godine 1989. američki ambasador je obavestio jugoslovenske vlasti da Jugoslavija više nije strateški značajna za Sad i zapadnim silama.

K. Jugoslavija je postala nepotrebna.Međunarodni zajmovi su ukinuti, što je izazvalo trocifrenu inflaciju. Savezna vlada je morala da zahteva surove ekonomske mere od republike.

N. Belof: Ti zahtevi su naveli Sloveniju kao republiku, a zatim i ostale, da se pobune protiv tzv. Ekonomskih reformi.

K: Bilo kakva američki pokušaj da sačuva Jugoslaviju doveo bi do sukoba Vašingtona sa Nemačkom koja je uživala u prvom osećaju prave političke moći posle Drugog svetskog rata.

Osim toga američki predsednik Džordž Buš je dodelio Nemačkoj status posebnih odnosa, sličnih onima koje je Amerika imala sa Engleskom.

S.Vudvord: SAD su samtrale da će Nemačka odigrati ključnu ulogu u integraciji Istočne i Centralne Evrope na Zapadu, jer Nemačka ima nacionalni interes, to su njeni susedi i finansijski je najmoćnija zemlja Evrope.

N.S.3: U posleratnom periodu Nemačka je očigledno ponovo htela da kolonizuje Balkan. SAD su se oslonila na Nemačku moć i uticaj u stabilizaciji Istočne Evrope, na svoju dominaciju kroz Evropsku zajednicu i potencijalno na zemlje bivšeg Sovjetskog Saveza. To je bio program. Problem je bila jedna veoma važna zemlja koja je stajala tome na putu i to je bila Jugoslavija.

TERET ISTORIJE

K: Dok se većina stanovnika Hrvatske lomila oko toga da li da ostane u Jugoslaviji, separatiste su vodili najekstremniji elementi, pronacističke ustaše. Novinar Njujork Tajmsa, Em Rozental je pisao da „Hitler nije imao lojalnije saveznike i voljnije ubice nego što su to bili fašisti u Hrvatskoj.“ Sada su se vraćali posle 50 godina iz onoga što je trebalo da bude njihov grob - poraz nacističke Nemačke. Adolf Hitler je smatrao da je Jugoslavija veštačka tvorevina omražene Versajske mirovne konferencije. Da bi je uništio stvorio je marionetsku državu, veliku Hrvatsku koja je uključivala i Bosnu. Kao vođu je postavio fanatičnog Hrvata, Ante Pavelića. Pavelić je učestvovao u zaveri u kojoj je ubijen jugoslovenski kralj u Marseju 1934.

N.Belof: Nemački nacisti su odabrali tog užasnog ustaškog vođu koji je jasno govorio da se slaže s Hitlerovim „konačnim rešenjem“ za Jevreje i nije krijo da želi da ga primeni na Srbe.

K: Simon Vizental koji je godinama tražio ustaške begunce zajedno sa ostalim nacističkim ratnim zločincima, rekao je u jednom intervjuu: „Moram priznati opsednut sam kriminalnim karakterom nezavisne države Hrvatske. Čak su i Nemci bili zgroženi zločinima koji su se tamo dešavali.“ Koliko je civila tamo stradalo? Hitlerov izaslanik za Blakan, Herman Nojbaher, zapisao je: „Ustaše se hvale da su pobile oko milion pravoslavnih Srba. Po mojoj proceni, taj broj se kreće od 750 000 do milion. Većina Srba je nestala u zloglasnom logoru Jasenovac koji se nalazio na obali reke Save, koja je razgraničavala Hrvatsku i Bosnu. Uništenje Srba, Jevreja i Cigana u Sarajevu je bio glavni zadatak muslimanskih vlasti koje su, uz mali broj izuzetaka, saradivale s Hitlerom i Hrvatima.

N.Belof: U okupiranoj Bosni, koja je takođe bila pod patronatom Nemačke, postojalo je snažno muslimansko krilo koje je bilo izrazito anti zapadno orjentisano. Predstavljao ga je jerusalimski muftija. Čuli ste za njegove žestoke napade na Zapad. On je došao u Sarajevo gde ga je dočekala oduševljena masa.

K: Kada se rat završio, Bosna i Hrvatska se nikada do kraja nisu odrekle svoje nacističke prošlosti. Ne samo da nikada nije došlo do izvinjenja zbog holokausta na Srbima, Jevrejima i Ciganima, već su i odnosi bili ledeni ispod površine Titove politike bratstva i jedinstva. Posle Titove smrti, 1980. desničarske emigrantske organizacije su počele da izlaze u javnost. U Njujork Tajmsu su objavljeni oglas u kome se govorilo da Jugoslavija neće preživeti. U oglasu je čak bila prikazana i mapa na kojoj je bila cela Bosna kao deo Hrvatske. Ta mapa je bila skoro ista kao nacistička kreacija, Nezavisna Država Hrvatska. Do 1990. dok je komunizam nestajao u istočnoj Evropi, hrvatski separatisti su svoju nadu usmerili na bivšeg komunističkog generala Franju Tuđmana koji je 70 – ih godina bio u zatvoru zbog izrazitog nacionalizma.

N.Belof: Srela sam ga kad je izašao iz zatvora dok je Tito još bio živ. On se tada zalagao za rasističku formu nacionalizma. Kada je izašao iz zatvora, umesto da radi ono što bi se očekivalo od disidenta i da kaže zbogom komunizmu, on je rekao da su grozni Srbi krivi za sve.

K: Tuđman je za svoj dolazak na vlast dobio značajnu pomoć iz inostranstva.

N.S.3: Nemačka tajna služba je tokom 80-ih bila izuzetno aktivna u Hrvatskoj pokušavajući da poveže tzv. „komuniste nacionaliste“, Franju Tuđmana i Stipe Mesića sa utiškom emigracijom koja je živela u dijaspori. To je podrazumevalo sve ljude od značaja i uticaja koji su 1945. pobjegli iz bivše nacističke marionetske države.

N.Belof: Tuđmanu je bilo korisno da se dogovori sa njima. S obzirom na njegov ksenofobični nastup, tu zapravo i nije bilo problema. Problem je nastao kada je on pokušao da proda svoja uverenja Zapadu, ali je uspeo u tome, delom zato što je imao jako dobar lobi, mnogo efikasniji od srpskog, a delom zato što je dobro krio svoje prave namere.

K: Tuđman je često dovodio u neprijatnu situaciju svog najvećeg mentora, nemačkog kancelara Kola. Na primer, napisao je knjigu kojom se umanjuju zločini ustaša i kojoj se tvrdi da je holokaust predimenzioniran. „Hvala Bogu, moja žena nije ni Srпкиnja ni Jevrejka,“ rekao je jednom novinaru. Za nacionalnu zastavu Tuđman je izabrao repliku one koja se vijorila nad logorima smrti u Drugom svetskom ratu gde su ubijani Srbi, Jevreji i Cigani. Tuđmanovi antisemitski stavovi su vešto prikrivani njegovom retorikom podrškom Zapadu kao i uz pomoć moćne američke agencije za publicitet, RUDER I FINN. NJUJORK TAJMS je objavio netačno obećanje generala Tuđmana da neće biti odmazde nad Srbima u Hrvatskoj ukoliko se Hrvatska otcepi.

N.Belof: Tuđman je objavio da je Hrvatska za Hrvate, rasistički slogan, koji je jasno govorio da oni koji nisu Hrvati, a to je bila značajana manjina Srba i mešanih brakova, nisu bili ništa drugo do građani drugog reda i da ih je on tako i nazivao.

K: Punih šest meseci pre nego što su počele borbe, Srbi su izbačeni iz vladinih organa, medija i policije. Njihove kuće u Zagrebu, Zadru i Dubrovniku su dizane u vazduh. Prvi put posle Drugog svetskog rata, Srbi iz Istočne Hrvatske su počeli da beže preko Dunava.

N.S.4: Srbi koji su radili u hrvatskim gradovima su morali da potpišu izjavu o lojalnosti. Oni koji su odbili da potpišu, dobijali su otkaz. Oni koji su potpisali, otpušteni su nešto kasnije. Srpske kuće i radnje su stalno napdane.

K: Bilo kakva sumnja da je Tuđman lično naredio isterivanje Srba iz Hrvatske raspršena je izjavom Tomislava Merčepa, visokog funkcionera Tuđmanove vladajuće partije, HDZ. U hrvatskim policijskim izveštajima će kasnije biti zabeleženo da je Marčep bio zapovednik odreda smrti koji su bili odgovorni za smrt stotine srpskih civila u Istočnoj Slavoniji, oko Vukovara u jesen 1991. Iako je bio malo poznat zapadnoj štampi, Merčep je bio varnica koja je zapalila ratni požar u Slavoniji, kriznom žarištu gde je rat i započeo. Merčepov glavni saradnik u odredima smrti je bio Branimir Glavaš iz Osijeka. Za razliku od većine diskretnih članova HDZ-a, Glavaš nije krio oduševljenje ustaškom idejom dok je pozdravljao povratak ratnih zarobljenika.

B. Glavaš: „*Slobodno recite da ste ustaše i jeste, i dobro došli u svoju domovinu*“

K: Dok su neki francuski intelektualci pozdravljali Hrvatsku kao deo „nove Evrope“ stare i poznate sile su bile na delu. Osijek je postao magnet za neofašističke grupe koje su se borile sa

Glavašem. To su bili britanski skinhedsi, nemački i austrijski neofašisti i sledbenici francuskog ekstremiste, Žan Mari le Pena.

N.N.Sledbenik le Pena: Mi tako gradimo nacionalističku Evropu. Idemo u Zagreb da dobijemo naraćenje iz glavnog štaba ali ne od hrvatske armije. MI idemo s hrvatskom odbranom . Idemo na front negde u Slavoniju.

K: SAD koje su ubrzo prihvatile nemački pristup sistuaciji na Balkanu, ignorisale su nedavnu istoriju i ponudile jednostavno objašnjenje za borbe koje su izbile u delu Hrvatske naseljene Srbima - Krajini. Pomoćnik državnog sekretara, Ričard Holbruk, koji je prve godine rata u Jugoslaviji proveo kao američki ambasador u Nemačkoj, objašnjava zvaničan stav Amerike.

R.Holbruk: *Srbi su započeli ovaj rat. Oni su pravi uzrok .*

K: Oni koji su pokušavali da zaustave rat, mislili su drugačije.

L.Karington: Uzrok sukobima u Krajini je bio što su Srbi u Hrvatskoj i van nje još uvek imali živa sećanja na ono što se desilo 1941. kada je Hitler proglasio Hrvatsku nezavisnom marionetskom državom. Još uvek su se sećali ubistava i užasa, stotina hiljada ubijenih. Kada je Hrvatska proglasila nezavisnost i izglasala Ustav u kome nije bilo nikakve zaštite za 600 000 Srba koji su živeli u Hrvatskoj, jasno je da su Srbi bili jako zabrinuti zbog toga .

N.Belof: Od početka je krivica bacana na Srbe, delom zbog neznanja, jer se niko nije potrudio da sazna zašto su Srbi iz Krajine kao i oni iz Bosne i Hercegovine neprijateljski nastrojeni prema Zagrebu i muslimanskim vlastima u Sarajevu.

K: Tokom Drugog. svetskog rata, Srbi su pružili ozbiljniji otpor nacističkoj Nemačkoj u Evropi. Tokom rata, srpski monarhisti poznati kao četnici, organizovali su najveće spavanje američkih pilota iza neprijateljskih linija. Ali, odnosi sa SAD su do 1989. ozbiljno narušeni, a simbolizovalo ih je neprijateljstvo Slobodana Miloševića, novog predsednika Srbije i Vorena Cimermana, američkog ambasadora u Jugoslaviji.

D. Bajdner: Voren je došao iz Beča gde se uglavnom bavio ljudskim pravima i njegova prva reakcija kao ambasadora je bio odlazak na Kosovo gde je odmah prihvatio stavove separatističkih vođa. To je značajno uvredilo novo rukovodstvo Srbije i Slobodana Miloševića.

K: Krajem 80-ih godina, Kosovo je već postavilo scenu za raspad Jugoslavije. Za Srbe koji su tu živeli još od 7. veka, to je bila kolevka njihove kulture, njihov Jerusalim, mesto gde se nalaze njihovi najsvetliji manastiri.

D. Bajdner: Ovde je potrebno malo istorije, Albanci su isterali Srbe u 19. veku. Srbi su isterali Albance oko 1904. Albanci su se ponovo vratili tokom Drugog svetskog rata uz pomoć Italijana i oterali Srbe.

K: Kada se rat završio Tito je odlučio da spreči povratak Srba njihovim kućama na Kosvo i oni su izgubili većinu u ovoj pokrajini.

N.Belof: Tito je kriv za kosovsku dramu. On ju je učinio mnogo težom za rešavanje. Zapravo nemogućom.

K: Da bi zadržao nemirnu albansku populaciju u Jugoslaviji, Tito je Ustavom iz 1974. dao Kosovu status autonomne pokrajine u okviru Srbije. Ta autonomija je bila izuzetno zloupotrebljavana od

strane Titovih albanskih komunističkih kadrova koji su ohrabivali nasilje nad preostalom srpskom populacijom.

N.Belof: Život je bio izuzetno težak za srpsku manjinu. Albanci su počeli da insistiraju na etnički čistom Kosovu i u oblastima u kojima je već bilo malo Srba, počeli su da ih isteruju. Srbi su počeli da koriste izraz „etničko čišćenje“ i to jeste bilo to.

K: Albanci su Srbima otimali kuće i skrnavili manastire i pravoslavna groblja. Do kraja 80-ih, srpska populacija na Kosovu je spala s 50 odsto na početku Drugog svetskog rata na samo 10 odsto u tom trenutku. U to vreme, Slobodan Milošević se pojavio kao glas srpskog nezadovoljstva zbog Kosova. Želeći da ojača svoju političku bazu u svojoj republici, Milošević je govorio i u ime srpskih manjina u Hrvatskoj i Bosni koji su se plašili bujanja neprijateljskih separatističkih režima. Politički oportunistički celog života, Milošević je bio voljan da obezbedi ograničenu vojnu pomoć Srbima u Krajini, sve dok je to odgovaralo njegovim političkim ciljevima. Manevri srpskog lidera su samo produbili haos koji je pratio raspad Jugoslavije.

N.Belof: On snosi veliku krivicu za odnos prema zapadnim silama. Počev od 1991. on ih je smatrao neprijateljima i odbijao da razgovara sa njima.

K: Dok se srpski predsednik sklanjao od susreta s američkim ambasadorom, separatističke vođe su od Cimermana dobijali puno simpatija. Američki ambasador i njegov šef, zamenik državnog sekretara Lorens Ingberger su uglavnom ignorisali provokacije separatista iz Slovenije i Hrvatske i usmerili svoju pažnju isključivo prema Srbima.

D.Bajdner: Njih dvojica su od početka usvojili gledište da Srbe treba kriviti za sve, Srbi su bili meta svih američkih akcija od samog početka.

K: Isto je bilo sa američkim medijima čiji dopisnici su se uglavnom oslanjali na informacije iz svoje ambasade. Opsesivno bavljenje Miloševićem je služilo da skrene pažnju s uloge koje su zapadne sile igrale u tome da rat koji se mogao izbeći učine izvesnim. Mnogi zapadni lideri su Miloševića nazvali arhitektom sukoba, ali prve metke su ispalili naoružani separatisti u Sloveniji i Hrvatskoj, podržavani od strane Nemačke. U nadi da će predupređiti propast, Evropska zajednica je 1991. organizovala konferenciju koju je vodio čuveni britanski diplomata lord Piter Karington u pokušaju da se nađe kompromis između onih koji žele da se odcepe i onih koji žele da ostanu u Jugoslaviji. Problem je bio što su administrativne unutrašnje granice koje je Tito iscrtao 1943. ostavile jednu trećinu Srba van Srbije, uglavnom u Bosni i Hrvatskoj .

N.Belof: Te granice su bile povučene na vrlo tajnovit i neodgovoran način u Titovom kabinetu dok je rat još uvek besneo. Nikada nisu bile predmet javne rasprave. Nikada nisu bile prihvaćene.

S.Vudvord: Ideja davanja značajne ekonomske i političke ekonomije podrazumevala je hijerarhiju u partiji, a da biste sačuvali zemlju morate držati ravnotežu među tim političkim liderima. Tito je bio veoma vešt u okretanju jednih protiv drugih a ponekad i protiv njihovih naroda. To je bila zamena za demokratiju, ali prema mišljenju njegovih pristalica bila je i neophodna, jer demokratija vodi do nacionalnih, etničkih partija što bi dovelo do razbijanja zemlje i novog građanskog rata.

K: Dok je Jugoslavija klizila u građanski rat 1991. u Hrvatskoj su održana dva referenduma u istom danu. Ogromnom većinom Hrvati su glasali za oцепljenje od Jugoslavije, dok su Srbi u Krajini u istom procentu glasali za ostanak. Kompromis za koji se zalagala Evropska zajednica omogućila bi Hrvatima da odu iz Jugoslavije, ali bi dozvolila da regioni u kojima su Srbi većina ostanu u okviru Jugoslavije ili da dobiju autonomiju. Srbi koji žive u Hrvatskoj dobili bi

državljanstvo i zaštitu ljudskih prava. U Zagrebu je hrvatski predsednik Tuđman bio spreman da nevoljno prihvati taj kompromis koji bi sprečio žestok vojni sukob. Nemačka je, međutim, rekla da će priznati Sloveniju i Hrvatsku u Titovim granicama pre kraja 1991. Nije došlo do kompromisa. Srbi su ogorčeni time što je prvi potez ujedinjene Nemačke da Srbe iz Jugoslavije podeli u najmanje tri dela. Ključna mogućnost da se Jugoslavija podeli mirnim putem dovedena je u pitanje zbog poteza Nemačke.

L. Karington: To je razbilo konferenciju. Ako dve od šest republika dobiju nezavisnost, njih konferencija više ne zanima. Onda morate da pitate i ostale da li su zainteresovani za nezavisnost. To je značilo da morate da pitate i Bosnu i bilo je sasvim jasno da će doći do građanskog rata ako to ne uradite.

K: Generalni sekretar UN, Perez de Kueljar, poslao je Nemačkoj oštro pismo upozoravajući ih da će priznanje biti propast. Čak su i ambasadori Nemačke i Austrije iz Beograda privatno upozoravali protiv priznanja Hrvatske.

N.Belof: Nemci su rizikovali da budu izolovani. Ali pritisak Kolove partije i ogromnog hrvatskog lobija, posebno u južnoj Nemačkoj i Bavarskoj, su bili toliki da Genšer više nije mogao da odlaže obećanu podršku.

K. Kada je rat počeo Nemačka javnost je već bila stalnim napadima na Srbe od strane uticajnog nemačkog dnevnika FRANKFURT ALGEMAJNE CAJTUNG. Komentari Johana Georga Rajsmilera, koji je pisao u korist Hrvata, a uvek protiv Srba, podsetilo je Pitera Hendkea na nacističku propagandu.

P.Hendke: Nemačka štampa oličena u desničarskom Algemaje cajtungu i njegovim novinarima značajno je uticala na nemačku politiku.

K: Nemačka podška hrvatskim separatistima dobila je neobičnu zahvalnicu u vidu muzičke numere na hrvatskoj TV: *“Hvala, Nemačko, Moja duša gori. Hvala Nemačko, na dragom daru..”*

K: Srpska TV je prikazala tu pesmu uz kadrove iz Drugog svetskog rata i snimke oduševljenog dočeka Hitlerovih trupa u Zagrebu.

Pesma:,... *Sada nismo sami...*“

K: Sve strane su koristile propagandu ali je srpska bila namenjena Srbima sa ciljem da se ojača Miloševićeva pozicija. Nasuprot tome, hrvatska propaganada je bila namenjena dobijanju međunarodne podrške. Uz pomoć agencije Ruder i Fin, Hrvatska je uspešno koristila medije za manipulaciju većom publikom, posebno u Nemačkoj i SAD, da bi dobili podršku za svoje separatističke ciljeve. To je bilo posebno očigledno u opisima ratnih dejstava u okolini Dubrovnika, omiljenog letovališta nemačkih turista. Koristeći agenciju za odnose sa javnošću iz Vašingtona, hrvatski mediji su uspehli da ubede svet da jugoslovenska armija uništava Dubrovnik u seriji ničim izazvanih napada tokom jeseni 1991.

Piter Maš: Javnost je uveravana da napadi vojske na Dubrovnik nisu izazvanini ničim drugim osim njihovim divljaštvom. Međutim, Hrvati su 25. avgusta 1991. napali vojnu bazu u kotorskom zalivu i bili su žestoko poraženi.

K: Jugoslovenske trupe stacionairane u Crnoj Gori su posle toga krenule u ofanzivu i sukobile se hrvatskom vojskom u blizinu Dubrovnika.

P. Maš: Mete van zidina satarog garadu su uglavnom bili hoteli koji su korišćeni kao kasarne, dok su hrvatske snage na niže spratove tih hotela smeštali izbeglice.

N.S 4: Bilo je očigledno da Hrvati koriste stari grad kao odbrambene zidine. Gađali su iz bolnica i imali su jednu minibacačku poziciju u blizini našeg hotela. Poslednja kap za mene je bila bombardovanje našeg hotela. Najgore što sam ikada čuo. Ja sam bio besan dok su svi ostali bili u panici. Rekao sam direktoru hotela koji je bio sa nama da bi bilo dobro da kaže onom momku s teškim naoružanjem na spratu iznad nas da prestane da puca na Srbe, jer će oni da pucaju zauzvrat.

K: Nasuprot novinskim izveštajima, stari grad je pretrpeo neznatna oštećenja.

P. Maš: Rečeno je da je 15 000 granata palo na stari grad Dubrovnik. Ja sam izbrojao 15 gelera u glavnoj ulici. Jugoslovenska vojska je mogla da uništi Dubrovnik za dva sata. On nije bio uništen.

K: Vašingtonski reporter Piter Mas koji je posetio Dubrovnik nekoliko meseci posle borbi zatekao je grad, u kako je rekao, „ savršenom stanju“.

P. Maš: Ima mnogo ljudi koji dolaze na ova mesta haosa i avanature, pri čemu ne znaju gde su, ne govore jezike i ne mogu da komuniciraju s ljudima . Oni uzimaju saopštenja za štampu od lokalnih vlasti . Slovenci, Hrvati, Nemci i Austrijanci su se zdušno potrudili da prikažu Srbe kao gomilu razularenih, necivilizovanih vizantijskoh varvara.

K: Posle prvih utisaka, prve činjenice nisu bile važne. Da ne bi morali da priznaju da su pogrešili, novinari su s obe strane Atlantika nastavili da pišu da je Dubrovnik bio uništen. Javno mnjenje je bilo okrenuto od Srba ka hrvatskom političkom cilju: proglašenje nezavisne države. Medijska buka koja se digla oko Dubrovnika pomogla je Nemačkoj da progura nevoljnu Evropsku zajednicu da prizna separatističke republike i na taj način pocepa Jugoslaviju. Da bi prevazišao njihovo protivljenje priznanju Hrvatske, nemački permijer Kol je ponudio britanskom lideru Džonu Mejdžoru mogućnosti da Britanija ne prihvati socijalni plan o ujedinjenoj Evropi koji je bio predmet žestokoh rasparava u britanskom parlamentu. To je pomoglo Mejdžoru kod kuće, ali će zato Bosna platiti visoku cenu . Francuzi kojima je bila potrebna podrška Nemačke, za satbilazaciju francuske valute takođe su odustali od protivljenja priznanju separatističkih republike. SAD, jedina sila sposobna da se suprostavi Nemčkoj, počele su da se kolebaju. Zamenik državnog sekretara Lorens Inglberger koji je svojevremno bio ambasador u Jugoslaviji i govorio srpskohrvatski, dobro je znao opasnost šireg ratnog sukoba ukoliko bi do priznanja došlo pre nego što se postigne dogovor između različitih etničkih grupa.

Lorens Inglberger: Mislim da je najvažnija lekcija ovome da , kad se jednom umešate u hiljadugodišnju istoriju, morate znati da kad brana pukne, nasilje ume da bude prilično užasno na svim stranama.

K: I ovde će na kraju mir biti žrtvovan zarad dnevne politike. U Americi su se spremali izbori.

L. Inglberger: Kada smo ih mi konačno priznali, uradili smo to zato što je to bilo značajno domaće politčko pitanje za nas. Mi imamo veoma veliku zajednicu Hrvata u Americi. Gospodin Buš je izgubio većinu njihovih glasova zato što smo mi oklevali da priznamo Hrvatsku.

K: Dok je Nemačka ohrabivala naoružane secesioniste u Sloveniji i Hrvatskoj američka diplomatija, a posebno ambasador Voren Cimerman, zapalila je iskru rata u Bosni podržavajući muslimanskog separatističkog lidera Aliju Izetbegovića.

Džems. G. Jatras: Mi smo onda otišli kod Evropaljana i insitsirali da prizanju Bosnu a mi ćemo onda priznati sve tri države. To je bio dogovor koji smo postigli . I to je dovelo do rata.

K: To je bio rat za koji su evropski lideri mislili da je mogao biti izbegnut.

L. Karington: Do nedavno, Srbi su bili većinsko satnovništvo u Bosni. Onda su muslimani, koji imaju veći prirodni priraštaj počeli da bivaju većina. Srbima je to bilo teško da prihavte. Sasvim su jasno stavili do znanja da nemaju nameru da prihavte nezavisnost Bosne po tada važećem Ustavu. Po tom Ustavu, Izetbegović nije legalnim putem mogao da proglasi nezavisnost bez saglasnosti svih starna.

K. Privatno, evropski leideri su se pribojavali Izetbegovićevih veza sa Iranom i mogućnost stavanja muslimanske fundamentalističke države u srcu ujedinjene Evrope.

Dž. Jatras: Izetbegovićeve veze sa Iranom su bile mnogo starije od njegovog dolaska na vlast u Bosni. Počele su neposredno posle pobede iranske revolucije 1979.

K. U verem kad su oružani sukobi besneli u Hrvatskoj u jesen 1991. grupa umerenih muslimana predvođenih Adilom Zulfikarpašićem pokušala je da spreči krvopoliće u Bosni započinjući pregovore sa bosanskim Srbima i Slobodanom Miloševićem.

N.Belof: Prilično liberlani muslimanski asimilacionista Zulfikarpašić je shvatio da je suština da se u početku spreči međusobno ubijanje. Sreo se sa Srbima koji su delili njegovo mišljenje. Oni su daleko odmakli u pregovorima o podeli vlasti kad im se pridružio Izetbegović .

K: Bio je spreman sporazum koji je garantovao da će Bosna ostati unitarna republika koja će garantovati isti statusu Srbiji u okviru ostatka Jugoslavije. Izetbegović je naizgled davao svoj pristanak, ali je odjednom pekinuo pregovore koji je trebalo da spreče rat.

N.Belof: Izetbegović je Zulfikarpašiću zabio nož u leđa pojavivši se na televiziji bez konsultacije sa njim, optužujući njega i Srbe da su izdajnici Bosne. A to je 1991. bilo opasno.

K. U svojoj knjizi „ Politika diplomatije“ tadašnji državni sekretar, Džejm Bejker, napsao je da ga je ambasador Cimerman žestoko ubeđivao da prizna Bosnu. Priznavanje Bosne je kršilo osnovne diplomatske principe. Da bi jedna vlada bila prizanta ona mora da kontroliše celokupnu svoju teritoriju i da ima jasno određene garnice. Takođe mora da ima stabilnu populaciju. Nijedan od ovih uslova nije postojao u Bosni fenruara '92. kada je Cimerman dao svoj predlog. Američki obaveštajci su predviđali da će priznanje dovesti do rata. Čak su i Nemci smatrali da je to opasan potez.

H.D.Genšer: Mi smo imali različita mišljenja početkom 1992. Kada su Amerikanci podržali priznaje Bosne, mi u Evropi smo smatrali da prvo treba uspostaviti okvire za ceo region.

Dž. Keri: Kreatori politke su ignorisali analitičare. Početkom februara , SAD su odlučile da priznaju Bosnu i da traže od Evrope da učine isto. Od sredine februara mi smo pritiskali Evropljane da prizanju Bosnu, a da SAD priznaju Hrvtasku i Sloveniju u isto vreme.

K: Uz američku pomoć, priznavanje separatističke Bosne je bilo neizbežno. Lord Karington je pokušao da izbegne katastrofu šaljući portugalskog predsenika Hozea Kutiljera da pokuša da pronađe zajednički jezik između Srba, Muslimana i Hrvata pre proglašnja nezavisne Bosne.

L.Karington: Poslao sam ga u Sarajevo da razgovara s tri strane u Bosni i da vidi da li je moguće postići dogovor oko unitarne države, ali sa dozom federalizma.

K: Bosanski Srbi, Hrvati i Muslimani su potpisali pakt poznat kao Lisabonski sporazum, 18. marta 1992. On je predviđao centralnu vlast u Bosni i Hercegovini i tri etnička kantona po ugledu na Švajcarsku.

L. Karington: Bila je to poslednja šansa da se pokuša sa očuvanjem Bosne, pre nego što izbije sveopšti rat.

K: Da je lisabonski plan bio prihvaćen, pisao je kasnije novinar BBC-a, Miša Gleni, rata u Bosni ne bi bilo. Ali dva dana pošto ga je potpisao i posle razgovora sa Vorenom Cimermanom, Izetbegović je promenio mišljenje i povukao svo potpis.

D. Bajdner: Izetbegović se okrenuo i povukao, kao i obično.

K: Cimerman je kasnije priznao Dejvidu Binderu iz Njujork Tajmasa da je Izetbegović nevoljno potpisao sporazum da bi dobio priznanje Evrope. Više od godinu dana nakon početka krvoprolića u Bosni, Cimerman je rekao da „ lisabonskog sporazuma uopšte nije bilo“ , ali se seća da je rekao Izetbegoviću , „ ako vam se ne sviđa nemojte da ga potpišete“.

Dž. Keni: Cimerman je rekao Izetbegoviću: Zašto ne sačekate da vidite šta SAD mogu da urade za vas, što zanči: mi ćemo da vas priznamo, nemojte da prihvatite Kutiljerov plan i držite se ideje o unitarnoj Bosni. To je bila prekretnica u našim diplomatskim naporima.

L. Karington: Američka administracija je jasno stavila do znanja da smatraju da su moji predlozi neprihvatljivi.

K: Bez sporazuma Muslimana, Srba i Hrvata, dok su se sve strane spremale za rat, Evropska zajednica je glasala na insistiranje Amerike, da se Bosna prizna 6. aprila 1992. zajedno sa Hrvatskom i Slovenijom. Ovaj čin, pisao je kasnije Robert Koen iz Njujork tajmsa, je bio kriminalno negiranje diplomatije. Međunarodno priznanje i početak rata u Bosni su se desili simultano. Svet je potpalio fitilj.

DRUGI DEO:

RAT NA DALJINU

K: Dok su se zaraćene strane u Bosni borile za ospatanak tokom 1992. zapadne zemlje su kupile političke poene podržavajući različite francije.

S.Vudvord: Pojedinačne zemlje su birale strane i na taj način pojačavale želje nacionalista za pobedom.

K: Rat koji je mogao biti izbegnut, na taj način je produžen za nove patnje, krvoprolića i izbeglice. Kada su borbe počele 1992. misija UN u Sarajevu, poznata kao UNPROFOR, dobila je nezahvalan zadatak da zaraćene strane privede nekoj vrsti kompromisa. Ali napori UN su bili stalno sabotirani iz njihovih sopstvenih redova, posebno od strane SAD koje su ubedile NATO da podrži vladajuću muslimansku frakciju Alije Izetbegovića.

G. Jatras: SAD su iz nedovoljno jasnih razloga žestoko podržavale Izetbegovića. Britanija, francuska i Rusija su tada naginjale Srbima, dok je Nemačka kao i uvek podržavala Hrvate. Da je različitim evropskim uticajima bilo dopušteno da vladaju Bosnom, jasno je da bi na kraju ipak došlo do neke vrste sporazuma koji bi okončao sukob.

K: Uz jaku podršku SAD i zemalja Bliskog Istoka, Izetbegoviću je bilo u interesu da podržava rat u nadi da će Zapad intervenisati u njegovu korist.

N.Belof: Mislim da je američka podrška bila zarad njihove želje da zadovolje njihove klijente na Bliskom Istoku. Izetbegović se nadao da će internacionalizovati rat, jer je to bila njegova jedina nada da ga održi. On je imao interesa da ga produžava, nadajući se u podršku sa Bliskog Istoka.

K: Američka obavешtajna služba je znala da od sredine 80-ih godina Iran obučava 25 bosanskih muslimana godišnje.

T.Karpenete: Iran ima veliki broj starteških ciljeva u Bosni. Jedan od njih je stvaranje jake muslimanske države u Zapadnoj Evropi.

G. Jatras: Sarajevski režim na čelu sa Alijom Izetbegovićem je radikalni islamski režim koji je povezan sa Iranom i ostalim muslimanskim elementima. Na primer, Osama Bin Laden, koji je Saudijac, živio je u Sudanu, Avganistanu. To je internacionalni radikalni islamski pokret koji jako podržava Izetbegovića i čiji je on član.

K. Ali, Stejt Department i u vreme Buša i dolazećeg novog predsenika Klintona nije obraćao pažnju na ova upozorenja. Tek 1996. su lideri NATO-a, uplašeni za sudbinu sopstvenih trupa, uništili kampove za obuku terorista u Bosni koje su zajedno vodili Iranci i bosanske vlasti.

Nato - vojnik : To je nepojmljivo. Ovo su definitivno aktivnosti za obuku terorista. Ovo oružje, pogotovu plastična igračka sa plastičnim eksplozivom i detonatorom. Najgore je što to ima veze sa ljudima u vladi.

K. Tokom rata SAD su promovisale vlasti u Sarajevu kao multietničku demokratiju.

G. Jatrás : Klintonova pozicija se oduvek zasnivala na dve stvari: jedna je da je režim u Sarajevu demokratska multietnička demokratija, a druga je da su oni bili žrtve srpske agresije. Ponekad i Hrvata ako bi oni postali suviše očigledni, ali uglavnom Srba.

K. Dugogodišnji posmatrači su smatrali da je ovakav opis Izetbegovića i njegove vlade netačan. Predsništvo Bosne je trebalo da se rotira na godišnjoj osovini i da se smenjuju prvo srpski, pa onda hrvatski lideri. Ali borbe su omogućavale Izetbegoviću da proglasi vanredno stanje i prigrabi vlast za sebe i svoju partiju SDA.

D. Bajdner: To je bila ratna valda. Ali, prema Ustavu koji je još formalno bio na snazi, on je trebalo da završi svoj mandat u decembru 1992. On je tvrdio da je ratno stanje, ali ni to nije bilo prema Ustavu.

K: Nasuprot izjavam Stejt Departmenta, Izetbegović je odbacio koncept multietničke Bosne u knjizi „ Islamska deklaracija“, napisanoj 1970. gde je pisao da „ne može biti mira ni koegzistencije između Islama i neislamskih društveno političkih sistema.“ Branioci Izetbegovića su tvrdili da je on ublažio svoja shvatnja, ali je „ Islamska deklaracija“ ponovo štampana u predizbornoj kampanji 1990. bez izmena.

G. Jatrás: Američka administracija je to morala znati i njihove izjave o demokratiji i ljudskim pravima i multietničnosti režima su bile apsurdne i oni su toga bili svesni.

K: Izetbegović je svoja ekstermistička uverenja izneo i u intervjuu časopisu 1990. godine kada je hvalio saradnju Muslimana sa nacističkom Nemačkom. Naslovna strana magazina je prikazala srpske lidere odsečenih glava.

D. Bajdner: U Izetbegovićevoj vladi nije bilo Srba i Hrvata na nekim važnim pozicijama. Bosanska vojska je uglavnom bila muslimanska.

N.Belof: Ne želim da steknete utisak da ja mislim da su svi koji su se borili na strani Izetbegovića bili sveti ratnici ili mudžahedini. Nisu. Mislim da je većina njih smatrala da su strašni napadi na Sarajevo. Bilo je onih mladih ljudi koji su iskreno verovali da se bore za društvo u kome će svi Bosanci moći da žive zajedno. Ali oni su se borili da bi Izetbegović postao predsednik cele Bosne i Hercegovine, koja nije muslimanska zemlja. Ona je uglavnom hrišćanska. Ako saberte pravoslavne Srbe i Hrvate katolike imate apsolutnu većinu. I ne prirodno je da to bude pod Izetbegovićevom vlašću.

K: Umesto da potraže potencijalne saveznika i da se zadrže na ideji da ostanu deo Jugoslavije, bosanski Srbi su se oslonili na svoje početne prednosti u oružju i odlučili da idu na vojnu pobjedu.

L. Karington: To je građanski rat. Mislim da je svako u bivšoj Jugoslaviji smatrao da je u pravu. Svi su imali argumente: i Srbi i Hrvati i Muslimani. Problem je bio u tome što su svi oni bili vrlo ekstravagantni u reakcijama na ono što su ostali radili.

AGRESORI I BRANIOCI

P. Maš(?): Srbi su bili predstavljeni kao agresori, ali treba se setiti da je prva prolivena krv bila srpska. Prvog marta, dva Muslimana i Hrvat su napali srpsku svadbu i ubijen je mladoženjin otac, dok je sveštenik ranjen.

K: Ubistvo Nikole Gradovića 1. marta 1992. bio je uvod u rat u Sarajevu. Uprkos obećanjima vlasti, ubice, koje su bile dobro poznate, nikada nisu bile uhapšene. Sledećeg dana, i Muslimani, i Srbi su postavili barikade. U nemogućnosti da zaštite civilno stanovništvo, bosanski Srbi su tražili da srpske delove grad čuva njihova policija a da Sarajevo postane zaštićena zona pod upravom UN. Muslimani su insitirali na Izetbegovićevom pravu da upravlja, ne samo Sarajevom, već celom Bosnom. Da bi izazvali Zapad da interveniše, morali su da ubede zapadnu javnost da su Srbi agresori.

N. Belof: Ako ne poznajete istoriju, što je bio slučaj sa većinom novinara, bilo je lako videti ih kao agrsore.

Braun Lecture(?): Američki novinari, diplomatija i strani dospinici su bili pod velikim uticajem onoga što se govorilo u Vašingtonu. Najvažnije je bilo šta kaže Stejt Department.

K. U svojoj autobiografiji američki državni sekretar Bejker, kaže da je uputio svog sekretara za štampu, Margaret Tatvejler, da pomogne bosanskom ministru inostranih poslova Harisu Silajdžiću, da koristi zapadne medije u dobijanju podrške za bosansku stvar, dodjući:

B. Lecture(?) komentariše Bejkera: “takođe sam je uputio da kontaktira svoje veze u četiri TV mreže. Vašington Postu i Njujor Tajmsu. U vodećim novinama i Tv stanicama jasno se videlo promuslimansko raspoloženje. Prihvatili su sve što bi rekli bosanski mulsimani. Mnogo je jednostavnija priča o holokaustu Srba nad Muslimanima nego o građanskom ratu sa zločinima sa obe strane. Čak i da je bilo mnogo više zločina počinjenih od strane Srba, to ne znači da nisu postojale dve strane u priči.

D. Hekvord: To je deo naše istorije i kulture. To je promovisala industrija zabave i zato smo na sceni u Bosni morali da imamo dobre i loše momke. A pošto su neophodne i žrtve, bilo je lako reći da su to Muslimani. Srbi su bili loši momci, a Hrvti su pomalo dobri zato što nas vole.

N.S.2: Mislim da neki izveštači misle, mada to ne bi rekli javno, da su njihovi izveštaji bili do izvesne mere cenzurisani do nivoa antisrpske propagande, bez želje da se stvori balans u odnosu na to što su muslimani radili u isto vreme.

P. Maš(?): Mediji su nas uvervali da su Srbi zauzeli dve trećine Bosne, dok je činjenica bila da su oni oduvek posedovali taj procenta teritorije.

Georgi Kopli(?): Izjava koja je postajala kliše je da su Srbi zauzeli preko 70 odsto teritorije Bosne. Teza koja se provlačila je da pre suskoba uopšte nije bilo Srba u Bosni, dok je u stvarnosti zaparavo veliki deo Bosne bio srpska teritorija pre nego što su borbe uopšte počele. Posledice su bile da su Srbi smatrani uljezima koji su došli u Bosnu sa drugog mesta i da nemaju pravo da budu tu.

K: Pod uticajem onoga što se danas naziva pristrasnim izveštavnjem Keni je postao žestok kritičar bosanskih Srba. U uticajnom uvodniku Njujork Tjamsa, Keni i General Dugan su zastupali tezu da NATO treba da bombarduje Srbe.

Dž. Keni: Lično sam odgovoran za možda najvažnije stvari u vezi etničkog čišćenja. Pokušavao sam da uzburkam javno mnjenje i deo mog posla je bio da pronalazim materijal za potparola Margaret Tatvejler. Ona je uvek tragla za „vrelim“ vestima. Kolega iz Beograda mi je poslao telegram gde je rekao da Srbi sprovode etničko čišćenje. Pomislio sam kako je to sjajno i kako ću to da dam Margaret za njen sledeći suret sa medijima. Na moje iznenađenje niko to nije uklonio.

Dž. Buš stariji na TV: „Agresori sprovode zločinačku politiku etničkog čišćenja“.

Dž. Keri: Od tog trenutka pojam „etničkog čišćenja“ je ušao u zvaničnu politku. Pre toga nije korišćen. Pojam je ostao zapamćen i vremenom su pokušavali da ga povežu sa genocidom, što ne odgovara realnosti.

K: Realnost je bila da su sve strane sprovodile „etničko čišćenje“ od početka rata.

Generl L. Mekenzi: Postoje značajni dokazi da se to dešava svuda po Bosni. Dešava se u zaštićenim zonama UN. U svim delovima Bosne.

K: Medijska percepcija je uticala na politku Zapada prema Bosni tako što se sukob produžavao i produbljavao. Jedina snaga koja je mogla da očuva mir u Bosni je bila JNA stacionirana u Sarajevu. Ona je imala ljudstvo, oficire i opremu i bila je apsolutno sposobna da se suoči sa zaraćenim frakcijama na sve tri strane. General Kadijević je upravo to pokušao na sastanku sa liderima tri strane. Ipak, pod pretnjom sankcijama na čemu su insistirale SAD, JNA je demobilisana. U Sarajevu, većina teškog naoružanja je ostala u srpskim rukama. U drugim delovima Bosne, Muslimani i Hrvati su nasledili i fabrike oružja. Umesto profesionalne vojske koja je bila odgovorna za očuvanje reda slabo naoružani mirovnjaci UN su dobili gotovo nemoguć zadatak, da razdvoje zaraćene strane. General UN Lusi Mekenzi je kritikovao srpske snage zbog njihovog korišćenja teškog naoružanja u delovima Sarajeva, ali je takođe kasnije napisao da su većinu od 19 prekida vatre u kojima je on posredovao prekršili Muslimani, „jer je njihova politka bila da primoraju zapad da interveniše protiv Srba.“

L. Mekenzi: Očigledno su postojale kratkoročne prednosti u produžavanju sukoba s ciljem da se Zapad izazove da interveniše. Mislim da će se većina složiti u tome.

K: Sukobi u Sarajevu su u medijima opisivani kao opsada, ali se linije fronta nisu mnogo menjale tokom rata. Srbi su pucali iz oblasti koje su oni držali na oblasti koje su držali Muslimani, dok su Muslimani iz svojih delova grada pucali na Srbe.

N.S.5: Mislim da ljudi nisu svesni da je i srpska zajednica trpela gotovo isto kao i ostale dve.

K: Iskusni ratni dopisnici kao što je pukovnik Dejvid Hakvort iz Njusvika, komentarisali su da je sa 300 tenkova za Srbe uzimanje Sarajeva bilo „mačiji kašalj.“ General Mekenzi je takođe smatrao da su Srbi mogli da osvoje grad za nekoliko dana, da su to želeli.

General Mekenzi: Uzimajući u obzir da su na raspolaganju imali oružje bivše JNA, vojnu premoć, i tenkove na Lukavici, mogli su da izvedu konačni napada na grad s velikim izgledima na uspeh.

K: Bosanska vlada se retko ponašala kao da je pod opsadom.

N.S.2: U nekoliko navrat su UN izveštavale o tome kako bosanske snage granatiraju oblasti koje ne bi trebalo da granatiraju, kao što je to bio aerodrom.

K. U svojoj knjizi "Balkanska odiseja" lord Owen je pisao da su "muslimanske snage s vremena na vreme granatirale aerodrom, da bi zaustavile međunarodnu pomoć i fokusirale pažnju sveta na Sarajevo."

N.S.2: Sarajevo je postalo simbol problema Bosne jer je tamo od početka krize bila jedna satelitska jedinica. Tako smo imali pristup ratu iz minuta u minut.

L. Mekenzi: Dešavanja u sarajevu su često bila namenjena medijima. Prisustvo SNN, ITV, BBC, Sky TV otežavao je vojne operacije u gardu jer je svet sve odmah video i znao i donosio sud na osnovu toga. U ostalom delu Bosne, bez prisustva medija mogli ste da radite šta hoćete.

K: Prvi veliki zločini u Bosni desili su se pre nego što su počele bombe u Sarajevu. Prvi masakar se desio 26. marta u blizini Bosanskog Broda u severnoj Bosni i zapadne medijske kuće su ga ignorisale. Zanimljivo je da je ubistvo pet srpskih porodica i spaljivanje sela od strane Hrvata objavljeno u provladinom listu „Oslobođenje.“ Nedelju dana kasnije 2. aprila, hrvatske snage su okupirale grad Kupres u centralnoj Bosni. Kada su Srbi ponovo ušli u grad, srpska televizija je ponudila autentične snimke unakaženih srpskih vojnika i civila Evroviziji u Ženevi. Evrovizija je odbili da primi materijal rekavši da već imaju tu priču – dobili su je od Hrvata.

Carpenter: Srbi su bili spori u odgovoru medijima. Otežavajuće je bilo i to što su televizijski linkovi bili u Zagrebu i Sarajevu, a i oni su sporo učili kako da korsite zapadne medije.

B. Lecture(?): U mutnoj surovoj situaciji reporterima je bilo mnogo lakše da do informacija dođu uz pomoć pres službe a Bosanci su bili mnogo bolji u tome.

K: Izveštaji o srpskim zločinima u gradovima Prijedor i Zvornik su stalno iznova prikazivani u zapadnim medijima. U međuvremenu, srpska populacija u Mostaru je bukvalno bila zbrisana u kombinovanim napadima hrvatsko-muslimanskih sanga u junu 1992. Ali, osim u britanskom Gardijanu, to je prošlo nezapaženo na Zapadu.

N.S.2: Mnogi u UN i posmatrači u Bosni su tvrdili da je situacija u Mostaru bila mnogo gora nego u Sarajevu, ukoliko je to uopšte moguće zamisliti.

K: Neke od najgorih zločina počinile su muslimanske paravojne formacije u istočnoj Bosni u srpskim selima kao što su Kamenica i Milići. Krvava srpska odmazda u Srebrenici izazvala je međunarodne medijske naslove 1995. ali je tokom prve tri godine rata Srebrenica bila uporište muslimanskog gospodara rata, Naser Orića, koji je isterao Srbe i sprovodio masakre po okolnim selima uključujući i ubistvo 500 srpskih civila na pravoslavno Badnje večer 1993.

B. Lecture(?): Srpski odnosi sa javnošću su bili toliko loši da Srbi nikako nisu mogli da stignu do televizije. Trebalo je da unajme agenciju iz Vašingtona kao što su to uradili Muslimani da bi doveli svoje ljude pred kamere. Oni to nisu uradili. Delom to jeste bila njihova krivica, ali s druge strane TV mreže i uticajne novine su odbijale da prihvate da postoji i drugačiji pogled na situaciju. Većina reportera je bila u Sarajevu. Veoma mali broj je išao u srpske delove i provodili vreme s njima.

K: Kada su se pojavile vesti o borbama unutar Bosne, one su često bile opasno pogrešno interpretirane. Brutalni uslovi u dva logora koja su vodili Srbi, Omarska i Keraterm, prezentovani su javnosti u avgustu 1992. Novinar koji je to objavio, Roj Gatman, kasnije je dobio Pulicerovu

nagradu. Ali, njegov izraz „logori smrti“ nije bio primeren, prema mišljenju Simona Vizentala i drugih novinara.

Dž. Keni: Kada su se pojavile prve priče o koncentracionim logorima, Stejt Department se nije trudio da proveri te navode. Svi su zapamtili priče o masovnim ubistvima koje su se kasnije ispostavile kao netačne.

K: Novinarska etika Roja Gatmana i njegovo korišćenje izjave svedoka iz druge ruke je dovedeno u pitanje dobro dokumentovanim člankom Tomasa Dajhmana iz DI VOHE. Većina Gatmanovih tvrdnji dolazila je od Jadranke Cigelj, hrvatice iz Prijedora. Ona je bila aktivista desničarskih grupa iz Nemačke, povezanih sa neonacistima i ustašama. Njene priče o silovanju i divljanju srpskih snaga privukle su veliku medijsku pažnju na Zapadu, uključujući i urednika mreže ABC, Pitera Dženingsa.

P. Dženings: Omarska. Mnogi zatvorenici su tamo bili mučeni i mnoge žene su bile silovane. Jedna od njih je i Jadranka Cigelj.

K: Ali ključni detalji njenih priča su se stalno menjali.

T. Dajhman: Ako pročitate Gatmanov tekst o njoj, ona za svoje silovanje okrivljuje komadanta logora u Omarskoj, Željka Mijačića, i još neka imena. Ali u nekim drugim svedočanstvima ona optužuje neke druge Srbe za silovanje u Omarskoj. To pokreće pitanje o njenom kredibilitetu. Jasno je da ona priča različite stvari različitim ljudima, što samo pokreće pitanje o medijima i izvorima vesti.

K: Tribunal za ratne zločine u Hagu koji ispituje optužbe došao je do istih zaključaka i odbio da prihvati svedočanstvo Cigeljove o događajima kojima je navodno prisustvovala. Optužbe protiv komandanata Omarske su tiho povučene nekoliko godina kasnije. Nekoliko nedelja posle objavljivanja Gatmanovog senzacionalnog članka, američka obaveštajna služba je objavila izveštaj o tome kako, iako je bilo ozbiljnih zločina, tu nije bilo organizovanih masovnih ubistava.

Dž. Keni: Možemo biti prilično sigurni da nije bilo masovnih ubistava u koncentracionim logorima. O tome nema dokaza.

K: Međunarodni Komitet Crvenog Krsta je zvanično saopštio: „Srbi, Hrvati i Muslimani, imaju logore i svi moraju snositi odgovornost za to.“

N.S.5: I Muslimani i Hrvati su organizovali logore i delegacija Crvenog krsta ih je obilazila. Zločini su se dešavali na svim stranama.

K: Ironija je u tome što je prvo spominjanje logora bilo u Njujork Tajmsu i odnosilo se na onaj koji su držali Muslimani u blizini Konjica. Izveštač Tajmsa, Džon Berns konstatovao je da su UN potvrdile da su Srbi koji su preživeli masakar zatočeni u napuštenom železničkom tunelu. Pod žestokim međunarodnim pritiskom, dva logora koje su vodili Srbi, Omarska i Keraterm. Zatvorena su 1992. posle 4. meseca. Ali ni Berns, ni ostali zapadni novinari se nisu potrudili da izvesete o brutalnom muslimanskom logoru kod Konjica ili hrvatskom logoru Dretelj gde se ubijalo iz rutine.

N.S.5: Bilo je Srba koji su bili zatočeni u Sarajevu u užasnim uslovima, u vodovodnim cevima, i novinari su znali za to, ali nisu pisali o tome.

Lord Oven: Nema smisla pretvarati se da ovde postoje nevini, da je jedna strana čista dok je druga agresorska.

SARAJEVO

“Mi moramo da živimo ovde“

K: Lord Dejvid Oven je došao u Bosnu i Hercegovinu avgusta 1992. da bi zamenio lorda Karingtona kao posrednika Evropske zajednice. On je došao s reputacijom žestokog kritičara bosanskih Srba. Ali Oven je brzo shvatio da muslimanske snage često izmišljaju incidente da bi okrenuli svetsko javno mnjenje protiv Srba. Mediji su, na primer, optužili Srbe za granatiranje bolnice Koševo u Sarajevu.

L. Oven: Posmtrači UN su videli grupu vojnika u uniformama muslimanske vojske kako unose minobacač u bolnicu i ispaljuju granatu u pravcu gde su bile srpske snage. Posle toga su se vrlo brzo spakovali i otišli. Stigle su TV ekipe i smestile se u krugu bolnice. Nekoliko minuta kasnije, stigla je uzvratna vatra sa srpskih položaja i naravno pala u blizini bolnice.

K: Oven je čuo da je vlada Alije Izetbegovića komandanta UN u Sarajevu, general Filip Morijon poslao izuzetno oštro pismo. U njemu je pisalo: „Ja imam konkretne dokaze od svedoka ovog gnusnog čina. Moram da vas upozorim na posledice koje može imati ovakvo očigledno kršenje Ženevske konvencije.“ Ali, šteta za Muslimane je bila zanemarljiva jer general Morijon nikada nije objavio to pismo.

L. Oven: Kada sam pitao generala Morijona, izuzetnog vojnika u svakom pogledu „zašto niste objavili ovo pismo?“, on je samo slegao ramenima i rekao: „Moramo da živimo ovde.“

K: Ovakva opreznost je bila zasnovana. Na generala Morijona su izvršena tri atentata koja je on pripisao muslimanskim snagama. U svojoj knjizi „Pad Jugoslavije“, novinar BBC-a, Miša Gleni, piše da je većina pripadnika UN koji su stradali u sukobima bila žrtva muslimanskih jedinica. Bosanska vlada je vrlo brzo shvatila da ih svet vidi kao žrtve. Oni su to tokom rata koristili da bi preduzimali ofanzivne akcije i predstavljali sebe kao žrtve. Lord Oven i posrednik UN Sajrus Vens su shvatili da njihovi napori da postignu kompromis stalno sabotirani propagandnim ratom namenjenim američkoj publici.

L. Oven: U Americi još uvek imaju predstavu da su to kaubojski i Indijanci, „dobri i loši momci.“ Oni vole da vide stvari na jednostavan način. Tu je pomogla i žestoka propaganda i to je bio istovremeno i propagandni i pravi rat.

N. Belof: Bilo je spektakularnih događaja koji su efektno korišćeni i koji su služili da potpuno diskredituju i demonizuju Srbe.

PSIHOLOŠKI RAT

Carpentel: Psihološke igre i psihološki rat su dinamični elementi psihološke strategije. To je manipulacija slikama gde propaganda igra značajnu ulogu. Takođe postoji i agitacija, koja uključuje kreiranje incidenata.

TV Glas: *U bosanskoj prestonici Sarajevu je dan užaasa. Srpske granate su pale samo nekoliko desetina metara daleko od zgrade vlade gde je britanski ministar inostranih poslova bio na pregovorima.*

K: Ali, granate nisu ispalili Srbi. Francuski vojnici iz sastava UN i kanadski narednik opisuju incident vojnom dopisniku Njusvika, pukovniku, Dejvidu Hakvortu.

D. Hakvort: Britanski ministar je bio na sastanku sa predsednikom Bosne i čim se ceremonija okončala oni su sklonjeni u bunker i čule su se granate. Jedan narednik je rekao: „ Gledao sam Muslimane kako bacaju gelere okolo, dok je predsednik bio bezbedan u bunkeru, zajedno sa svojim počasnom gardom. Rekao je da je cela stvar bila nameštena.

K: Namešteni incidenti se ne bi mogli desiti bez učešća Alije Izetbegovića. Samo četiri dan ranije, kanadski vojnik iz sastava UN prijavio je sličnu nameštaljku gde je granata ubila nekoliko dece i osakatila druge . Najznačajniji propagandni uspeh Izetbegovićeve vlade se zbio 27. maja, samo tri dana pre glasanja o sankcijama protiv Srbije.

TV SAG: *Krv je danas tekla glavnom ulicom u Sarajevu. Njamnje 20 muškaraca, žena i dece je ubijeno, a stotine je ranjeno dok su granate padale na bosansku prestonicu. Divljanje srpskih trupa izazvalo je nove pozive za međunarodnu pomoć bespomoćnima.*

K: Snimci sarajevske državne televizije davane su stranim medijima neposredno pošto se ovaj incident dogodio. Pre bilo kakve istrage Srbi su optuženi od strane medijskih kuća od Njujorka do Tokija. Američka vlada koja je insistirala na rezoluciji UN o sankcijama Srbiji imala je poseban interes da okrivi Srbe.

Inglberger: *Muslimani bivaju ubijeni u Bosni i Hercegovini i ova vlada pokušava da pokaže muslimanskom svetu da brine zbog toga i da pokušava da uradi nešto po tom pitanju.*

K: Da li su Srbi stvarno bili odgovorni? Ogroman broj dokaza govori suprotno. Za početak, srpski lideri su očajnički poušavali da spreče glasanje o sankcijama i uspeli su da ubede ruskog ministra inostranih poslova Andreja Kozirijeva da dogovori primirje sam dan pre masakra u redu za hleb. UN nisu izvestile ni o kakvom granatiranju tog dana sve do eksplozije u ulici Save Miskina. Najvažnija stvar je što nisu postojali nikakvi fizički dokazi o tome da su u pitanju bile srpske granate. Dr Boriša Starović, dekan Medicinskog fakulteta U Sarajevu, koji je zbrinjavao žrtve masakra u redu za hleb, napisao je u „Američkom žurnalu: „ Bilo je vrlo čudno što ni kod jedne žrtve nije bilo ubojnih rana. Takođe nije bilo povrede glave ili pluća, već samo traume donjih ekstremiteta. Rane očigledno nisu nastale od artiljerijskih granata. One su bile rezultat predhodno izazvane eksplozije“ Tajni izveštaji komandanta UN, Satiša Nambijara, sedištu UN u Njujorku do

kojih je došao londonski *Independent*, tri meseca kasnije kaže, da su masakar u ulici Save Miskina, kao i još neki krvavi incidenti povezani s muslimanskim snagama lojalnim Aliji Izetbegoviću. Drugi detalji koji potvrđuju da je ovo bio iscenirani incident, počeli su da se pojavljuju pojavom svedoka. Najava raspodele besplatnog hleba objavljena je pet puta predhodnog dana na muslimanskom radiju. Kada su se ljudi sakupili da čekaju hleb koji nikada nije stigao, muslimanske snage su blokirale ulicu, svedoče neki koji su se našli u redu. Svedoci su takođe videli TV ekipu kako zauzima zaklon u obližnjem haustoru izdavačke kuće „ Svjetlost“ neposredno pre eksplozije. Oni su bili u poziciji da snime krvave scene gotovo odmah .

G. Mekenzi: Bilo je sumnji zato što su mediji bili tamo odmah. Ulica je bila zatvorena onda su je otvorili. Formiran je red i onda je došlo do eksplozije.

K: Zapravo, tri nameštene incidenta su se desila na pijaci, u krugu od tri ulice od masakra u redu za hleb. Svaki od njih je trebalo da izazove međunarodni odgovor na rat u Bosni.

T. Carpenter: Primetili smo da su se ovakvi incidenti dešavali svaki put kada je trebalo da se donese neka važna odluka u UN, Evropskoj zajednici ili u okviru mirovnih pregovora. Tako smo dobili incident u kome je stradao veliki broj Muslimana. Srbi su okrivljeni, mirovni proces je propao. Nikada ne dođe do sporazuma zato što se uvek nešto desi da ga spreči. Srbi su stalno snosili krivicu za to. UN su reagovale tako što su rekle da su to namešteni incidenti. Ali, izveštaji UN nisu imali uticaj.

K: Sankcije protiv Srbije su imale suprotan efekat od onoga koji su Amerikanci očekivali. One su intenzivirale rat. U očajanju tražeći političko rešenje i s vremenom koje je radilo protiv njih, bosanski Srbi su bili ohrabrivani da pokušaju da osvoje svoju brzu vojnu pobjedu. Muslimanske snage su, s druge strane, imale interes da podržavaju rat jer su sankcije iscrpljivale Srbe. Zbog svojih trupa koje su bile u stalnoj opasnosti, UN i Evropska zajednica su želeli da što pre okončaju sukob u Bosni, uz pregovore i kompromise. Srbi će se odreći delova teritorije koju kontrolišu, a muslimanska vlada će se odreći prava da upravlja celom Bosnom. Vens – Owenov plan iz decembra 1992. je trebalo da okonča sukobe dogovorom o decentralizaciji moći na deset administrativnih jedinica kojima će upravljati različite etničke frakcije. Iako je Radovan Karadžić nevoljno pristao da stavi svoj potpis na plan, Srbi su bili nezadovoljni činjenicom da su podeljeni u izolovane enklave koje će biti teško braniti. Ali, američko protivljenje planu je opet uništilo diplomatske napore UN i Evrope.

L. Owen: Optuživali su nas da podržavamo etničko čišćenje i teritorijalno širenje. Plan je Srbima oduzimao 39 odsto teritorija. Ja sam govorio, “dajte mi primer plana koji od neporažene armije traži da se odrekne toliko mnogo.“

K: Da je plan UN i Evropske zajednice doneo mir u Bosni, ove organizacije bi bile ojačane. Ne bi bilo toliko potrebe za američkim uticajem i NATO-om kojim dominiraju Amerikanci. Evropski dogovor bi pomogao Nemačkoj i Francuskoj u njihovim planovima.

D. Bajdner: Vens- Owenov plan nije smišljen u Americi. Nije bio američki. Dolazeća Klintonova administracija je imala svoje ciljeve i njegovi ljudi su bili sigurni da oni znaju šta je dobro za Bosnu, Balkan i ceo svet.

K: Domaća politika u SAD je takođe igrala veliku ulogu. Budući rival predsednika Klintona, senator Dol je od početka podržavao hrvatske, muslimanske i albanske separatiste.

Senator Robert Bob Dol - TV izjava: *Mislim da će se sve ono što se dešava u Bosni vratiti ovoj administraciji i državnom sekretaru Periju. Po mom mišljenju, kad tek tako otpišete jednu naciju, to je pogrešno.*

K: Bosanski Muslimani su mogli da računaju na Dola da će on upotrebiti svoj značajan uticaj u Kongresu. U proleće 1993. nemogućnost primene Vens-Ovenovog plana dovela je do krvavih sukoba hrvatskih i muslimanskih snaga u centralnoj Bosni. U Americi je ovo imalo malog odjeka u medijima jer se tu nisu spominjali Srbi i nije uklapalo u postojeće kategorije dobra i zla. Možda najrealniji plan za okončanje rata predložen je u septembru 1993. Ovenov i Stotenbergov plan je predviđao formiranje tri republike po modelu Švajcarske. Glavni gradovi Sarajevo i Mostar bi bili pod kontrolom UN. Sporazum je bio spreman za potpis kada je lord Oven saznao da Amerikanci ohrabruju Izetbegovićeve Muslimane da traže još dodatnih 4 odsto teritorije. Pod uticajem čvrste frakcije Stejt Departmenta pod vođstvom američkog predstavnika u UN, Madlen Olbarjt, državni sekretar Voren Kristofer je uveravao Muslinae da će Amerikanci podržati njihovo odbijanje da potpišu sporazum.

G. Jatras: SAD su jasno sabotirale svim silama bilo koji evropski pokušaj da se nađe rešenje.

S.Vudvord: Amerikanci su sprečili usvajanje ovog mirovnog plana i na taj način smo izgubili retku priliku za mir.

K: U očajanju, UN i Evropska zajednica su pozvale Ameriku da se pridruži mirovnom procesu, zajedno sa oslabljenom Rusijom koja je zavisila od zapadne pomoći. Krvoprolića su se nastavljala dok je Izetbegovićeve vlada neprekidno odbijala nove mirovne predloge koji su bili veoma povoljni za muslimane. Oni su ilegalno snabdevani oružjem iz muslimanskih zemalja, posebno iz Irana, ali i iz Turske, Malezije, Sudana i Saudijske Arabije. Francuski vojnici iz sastava UN su izvestili lorda Ovena da se humanitarnoj pomoći koju Amerikanci vazdušnim putem dostavljaju Muslimanima u istočnoj Bosni nalazi oružje. I neki od posmatrača Evropske zajednice su švercovali oružje prema tvrdnjama nemačke veze WDR. Jedan od njih je bio Kristofon fon Bechold koji je bio specijalni agent BND. Jedna od najvećih švercerskih operacija u koji je bio uključen i američki transporter C-130 bio je dostavljanje oružja Muslimanima u zaštićenoj zoni UN u Tuzli.

N.S.6: Naše pretpostavke su da je došlo do isporuke oružja da su u blizini viđeni i avioni lovci, mi smo o tome izvestili Njujork.

D. Hakvord: Oni su definitivno doturili ručnu municiju, antitenkovsko oružje i to je bila redovna dostava.

K: Uprkos jasnim dokazima britanske i francuske obavestajne službe, američki izaslanik Ričard Holbruk je negirao umešanost SAD u ilegalne dostave oružja Muslimanima u Tuzli.

R. Holbruk: SAD to nisu uradile. Mi to nismo mogli da uradimo, jer bi prema Zakonu predsednik morao da izvesti Kongres o takvom događaju a to se nije dogodilo. Ako je bilo aviona u Tuzli, to nisu bili američki avioni.

K: Holbruk će kasnije poricati da su SAD pomagale dostavljanje iranskog oružja Muslimanima, uprkos detaljnom izveštaju koji je o tome objavljen u LA TAJMSU i evropskim novinama. Ipak, najmoćnije oružje Alije Izetbegovića su bili mediji.

ZAŠTIĆENE ZONE

K: Formiranje tzv. „zaštićenih zona“ za Muslimane, uključujući i Sarajevo, bilo je okidač za zapadnu intervenciju u Bosni. U vezi tih zona nije bilo ništa bezbedno. Srpsko stanovništvo je bilo pobijeno ili isterano još na početku rata. Od 30 000 Srba u Bihaću, ostalo ih je samo oko 1000, prema izveštajima UNHCR. Do 1993. gotovo svi Srbi iz Goražda i Srebrenice su bili ubijani ili isterani. Uprkos ideji zaštićenih zona, muslimanski civili takođe nisu mogli biti zaštićeni, jer te zone nisu bile demilitarizovane. Uz oružije koje su im ilegalno dostavljali Amerikanci, Nemci i islamske zemlje, lokalne muslimanske milicije su ohrabrivane da osvajaju okolna srpska sela s ciljem da izazovu protivnapad Srba. Petog februara, u eksploziji na pijaci Markale u Sarajevu, poginulo je 68 ljudi, a nekoliko stotina je povređeno. Dok su mrtvi odnošeni s mesta eksplozije, postavilo se ključno pitanje; ko je odgovoran za ovaj brutalni teroristički čin? Ako su to Srbi, rezolucija UN koja je izglasana pod američkim uticajem daje NATO-u pravo da bombarduje srpske ciljeve? Stejt Department je požurio da odmah okrivljuje Srbe.

M. Olbrajt: *Iskreno, teško je poverovati da bi bilo koja zemlja uradila tako nešto svom narodu. Iako nam još nisu poznate sve činjenice, izgleda nam da su bosanski Srbi umešani u ovo.*

K: Senator Dol je izvršio pritisak na Klintona da reguje proglašivši Srbe odgovornim i posetivši uništene Markale. Ali, NATO i UN su prikupili dokaze koji sugerisu da iza ove eksplozije stoje muslimanske snage. General Čarls Bojd, šef obaveštajne službe NATO-a, zaključio je da su Muslimani iscenirali incident da bi primorali NATO da bombarduje Srbe. Ser Majkl Roz, novi komandant UN u Sarajevu, došao je do sličnog zaključka. U objavljenom izveštaju, UN kažu da granata mogla biti odgovornost ili srpskih ili muslimanskih snaga. U svojoj knjizi, „Balkanska odiseja“ lord Owen piše da su balistički stručnjaci u Zagrebu ispitivali putanju granate i zaključili da je trajektorija bila na oko 2000 metara od mesta udara što navodi na zaključak da je bila ispaljena sa muslimanskih pozicija.

L. Owen: Imao sam pristup poverljivim informacijama i nisam imao nameru da otkrivam sve sumnje, ali sam želeo da UN u Njujorku dobro ispituju ko je odgovoran.

K: Owen, koji je pokušavao da natera Srbe i Muslimane da pristanu na dogovor sprečio je objavljivanje izveštaja. Napisao je da bi i najmanji nagoveštaj da su Muslimani odgovorni za masakar dovela do toga da predstavnici muslimanske valde bojkotuju pregovore. Vazdušni napadi NATO na Srbe su privremeno izbegnuti, ali je javnost, koja je držana u marku o događajima koji su se zbili na Markalama, ostala u uverenju da su Srbi krivi za to. To je samo dalo podstrek bukačima koji su zahtevali intervenciju. Umesto sporazuma o prekidu građanskog rata u Bosni, zastupnici čvrste linije u Klintonovoj administraciji su počeli pripreme za vojno rešenje.

D. Bajdner: Iako niko ko se ozbiljno bavio pitanjem Markala u UN nije krivio Srbe, to je automatski ostalo zapisano kao još jedan od srpskih zločina.

K: Uz korišćenje „štapa i šangarepe“ izvedeno je „venčanje na brzinu“ između hrvatskih sanga i bosanskih muslimana poznato kao Hrvatsko- muslimanska federacija. Hrvatski predsednik Tuđman je dobio obećanje da će imati američku pomoć u pokušajima da osvoji pretežno srpsku Karjinu

koja je bila zaštićena zona UN. Ta krvava operacija će se desiti za nešto više od godinu dana od tada. Hrvatska će takođe dobiti de fakto kontrolu nad Zapadnom Hercegovinom. Dva meseca posle Markala, bosanska vlada je postigla prvi uspeh primoravajući NATO da bombarduje srpske položaje u okolini Goražda. Uz pomoć američkog vojnog savetnika, Muslimani su krenuli u napad na srpska sela u okolini Goražda. Kada su Srbi uzvratili, američka televizija je to prikazala kao ničim izazvan napad srpskih snaga na zaštićenu zona UN.

TV: Srbi su celog dana kažnjavali Goražde. U jednom trenutku, granate su padale svakih dvadeset sekundi...“, „*Granate padju nasumice u centru grada. Bolnica je direktno pogođena u krov.* „

K: Bio je dramatičan izveštaj radio amatera koji je navodno bio u gradu:

Radio amater: „ Upravo ovog trenutka, Goražde se granatira iz tri pravca tako da više ne možete izbrojati broj granata koji padaju na bolnicu...“

K: Američki predsenik Klinton i bosanski potpredsenik Ejup Ganić tražili su od Sekretara UN Butrosa Butrosa Galija da odobri napade na Srbe. NATO avioni su izvršili ograničene napade na srpske mete, ali su dalji napadi zaustavljeni jer je komandant UN Majkl Rouz shvatio da su muslimanske snage manipulisale brojem žrtava i izveštajima o šteti. Umesto 200 ljudi koji su bili ranjeni i 700 poginulih, manje od 200 ljudi je bilo ranjeno. Bolnica nije bila uništena već samo pogođena šrapnelom. Dok je leteo iznad Goražda posle okončanja napada, Rouza su pitali, da li je tačno da je skoro svaka kuća u Goraždu oštećena.

Rouz: Da, gotovo svaka kuća je oštećena. Ali, šteta je naneta pre dve godine kada su snage bosanske vlade isterale Srbe iz grada. U to vreme u gradu je živelo 12 500 Srba i svi su isterani. Način da razlikujete, da li je kuća oštećena tokom borbi kada je pogođena granatom ili bila uništena etničkim čišćenjem je sledeći: Ako nema krova, vrata ni prozora, ako je potpuno ispražnjena i ima tragove od metaka po zidovima, onda je uništena tokom etničkog čišćenja. Kuća koja je oštećena granatiranjem ima rupu od granata i u njoj i dalje žive ljudi sa svojim stvarim jer nemaju gde da idu. To se ne može videti iz satelita. U to vreme je međunarodna slika dešavanja u Goraždu bila značajno drugačija od stvarnosti. Opasno je što se politika s obe strane Atlantika formira na osnovu netčnih informacija.

K: Prema svedočenju cenjenog britanskog vojnog analitičara Džonatana Ajela, radio amateri čiji izveštaji su prenošeni uživo na američkoj televiziji - nije ni bio u Goraždu.

IGRA BROJEVA

K: Tokom prve godine bosanskog rata, koji je po svim izveštajima bio najkrvaviji period sukoba, snage bosanske vlade su tvrdile da je broj mrtvih 17 000. Tokom samo dva meseca, taj broj se prema njihovim izveštajima popeo na 200 000. To ogromno povećanje u broju žrtava desio se usred zime kada su borbe gotovo potpuno prestale u planinskim oblastima.

Dž. Keni: Prvo, moram da kažem da sam kriv kao i svi ostali za korišćenje tih naduvanih brojeva, ali sam prestao s tim negde 1993.

K: U značajnom članku koji je objavljen u Njujor Tajmsu Sandej Magazinu u jesen 1994. Džordž Keni je kritikovao način na koji su mediji koristili izveštaje o nerealnom broju žrtava.

Dž. Keni: Veliki broj poznatih novinara je odmah prihvatio brojke koje je objavljivala bosanska vlada i krenuli su da ih koriste rutinski: Džon Berns iz Njujork Tajmsa, Kerol Vilijems iz LA

Tajmasa, čak i Džon Pomfret iz Posta koji je obično veoma obazriv. Ako su cenjeni novinari to prijavili, onda su svi prijavili brojeve od 150 000, 250 000...Ti brojevi su se pamtili.

K: Dok je bosanska valda koristila cifru od 200 000 mrtvih, Crveni krst je bio mnogo realističniji.

Dž. Keni: Jasno su rekli da to neće objaviti, ali njihovi analitičari su jedva čekali da razgovaraju sa mnom. Oni su procenjivali između 20 000 i 30 000. Najviše 35 000.

D. Hekvord: Brojke. Zavisi kome odlučite da verujete. Broj tela je oko 300 000, ali teško ćete naći više od 30 000 grobova.

Dž. Keni: Evropski vojni obaveštajci su dodali sve hipotetičke žrtve i došli do cifre od od 60 000. Američki obaveštajci nisu ništa znali ali oni ne bi pristali da se vežu za bilo koji broj čak ni nezvanično.

K: Kad je američka vlada počela otvoreno da pomaže hrvatske i muslimanske snage, britanska obaveštajna služba je optužila CIA da frizira izveštaje kako bi opravdala američku intervenciju.

S. Vudvord: Oni su pripremali izveštaj u kome se kaže da su za oko 90 odsto etničkog čišćenja krivi bosanski Srbi. Mi sada zanamo da je ta studija rađena samo u delovima Bosne koje sada drža bosanski Srbi.

K: Srbi koji su bili isterani iz muslimanskih delova nisu bili uključeni u izveštajima CIA, iako su izveštaji međunarodnih organizacija navodili da su 40 odsto ratnih izbeglica Srbi.

G. Kopli (?): Ako ne pretpostavimao da je većina Srba otišla dobrovoljno iz kuća i da nisu bile žrtve etničkog čišćenja, taj izveštaj je bio potpuno netačan.

S.Vudvord: Studija ne opisuje šta se stvarno dešavalo u Bosni i Hercegovini jer nije sprovedena u drugim oblastima.

G. Kopli: Priznanje da je bilo etničkog čišćenja na svim stranama bi zamutilo vodu i bacilo senku na Muslimane kao na čiste žrtve i Srbe čiste agresore.

K: Bosanske vlasti su takođe koristile naduvane brojeve za žrtve silovanja.

TV: Govorimo o logorima za silovanje gde 40 do 60 hiljada žena silovano i još uvek biva silovano i dok mi sada pričamo.

K: Reporteka Njusvika, Aleksandra Stiglmejer je koristila iste brojeve ali je priznala da nema dokaze o tome da je 30 do 50 hiljada žena silovano u Bosni.

Pitanje: *Verujete li u te broeke?*

A. Stiglmajer: *Izgledaju mi jako visoke i ne verujem tim izvorima. Istraživala sam ih i uvek sam se vraćala od jedne vlade do druge.*

K: Komisija Evropske zajednice koja je procenjivala taj broj na 20 000 ljudi izbacila je te brojke iz svog konačnog izveštaja. Posle opširne istrage, došlo se do broja od 2400 silovanja koja su počinile sve tri sukobljene strane u Bosni. Do 1994. u Bosni se vodio rat na daljinu, bitka slikama, isceniranim incidentima i lažnim brojkama koje je trebalo da pripreme zapadno javno mnjenje za direktnu vojnu akciju i nove tragedije.

TREĆI DEO:

Pristrasnost - put ka Kosovu

Vilijam Peri: Odlučni smo u tome da nećemo biti pristrasni u ovom ratu i da nećemo u njemu učestvovati. To je naš stav i on će takav ostati.

K: U vreme kada je američki državni sekretar za odbarnu svedočio pred Kongresom da SAD ne podržavaju ni jednu stranu u jugoslovenskom sukobu, odvijala se sveobuhvatna tajna vojna pomoć Hrvatima i bosanskim Muslimanima. Na udaljenom aerodromu u brdima na ostrvu Brač, američki obaveštajci su osposobljavali bespilotne špijunske letelice dok su hrvatski vojnici čuvali stražu.

N.S.7. Svi su znali šta su one i kuda lete. Ako biste odjednom naleteli na blokade na putu, a niko ne želi da vam da informacije, znate da su to momci iz CIA. Ove letelice su mogle da osmatraju vrste oružja, tipove tenkova, njihovo kretanje a pomoću tih informacija mogli ste da dođete do najsitnijih detalja, da analizirate taktičke mogućnosti određene vojne sile.

K. Samo mesec dana pre nego što je državni sekretar za odbranu Vilijam Peri svedočio o tome kako SAD ne podržava nikoga, hrvatske zone su napale zaštićene zone u UN u kojoj su živeli Srbi. Veći broj vojnika UN je ubijeno u ovom masakru srpske populacije u sektoru Zapad. Hiljade srpskih izbeglica krenulo je preko reke Save iz Hrvatske u severnu Bosnu. Hrvatski izvori tvrde da je bilo oko 1000 ubijenih Srba. Zvaničnici srpske pravoslavne Crkve tvrde da se taj broj kreće oko 5000. Ali, američki zvaničnici nisu kritikovali ovo nasilje, čak ni kada je bilo u pitanju ubijanje vojnika UN. SAD su bile duboko umešane u pomoć hrvatskoj vojsci. Pokušaji britanskih i francuskih predstavnika u UN da se izglasaju sankcije Hrvatskoj konstantno je blokirala američki predstavnik, Madlen Olbrajt. Šest meseci pre toga, u novembru 1994. Stejt Department i Ministarstvo odbrane odobrili su ugovor između grupe penzionisanih generala i hrvatske vlade.

D. Bajdner: Hrvati su to platili ali je Pentagon autorizovao.

D.Hekvord: Dobijao sam izveštaje o američkim oficirima koji su, citiram, bili u penziji i koji su nastupali kao savetnici bosanske vlade, hrvatske vlade, kao i njihovim vojnim zvaničnicima.

K: Penzionisani generali su opisivali veliki broj palćenika koji su pripadali privatnoj kompaniji Vojni profesionalci. U njoj su se nalazile i ličnosti kao što je general pukovnik Edvard Šojster, bivši šef vojne obaveštajne službe; general major, Ričard Grifit, zamenik šefa evropskog biroa, i kao najvažniji Karl Vuono. General Vuono i njegove kolege su bili glavni adut hrvatske vojske u njenim naporima da se silom oslobodi srpskog življa iz Krajine, koji je tehnički bio pod zaštitom UN u sektorima Sever i Jug. Ali, uništenje sektora Zapad, zaštićene zone za Srbe, imaće posledice i po obližnju Bosnu. Lord Oven je pisao da su SAD, odobravanjem preuzimanja Sektora Zapada od strane hrvatskih snaga, prećutno dale saglasnost bosanskim Srbima da napadnu Srebrenicu i Žepu.

Kada je muslimanski paravojni komandant, Naser Orić, iz Srebrenice napao srpsko selo Višnjica, ovoga puta su srpske snage uzvartile napad i ušle u grad.

G. Jatrás: Svima koji su pratili događaje bilo je jasno da Naser Orić, stalno provocira napade iz tzv. Demilitarizovane zone na srpska sela u okolini enklave Srebrenica. Posle nebrojenih upozorenja Srbi više nisu hteli da dozvole da se to dešava i odlučili su da zauzmu grad.

K: Orić i nekoliko hiljada njegovih vojnika pobjegli su preko teritorije pod kontrolom srpskih snaga u Tuzlu, nekoliko dan pre nego to su Srbi ušli u Srebrenicu i Žepu. Muslimanske žene i deca su ukrcani u autobuse i poslani bezbedno u Tuzlu, ali između 1000 i 2000 muškaraca je zarobljeno i optuženo da su učestvovali u seriji masakra koje je predvodio Naser Orić. Hrvatski vojnik koji je tvrdio da se borio sa srpskim snagama svedočio je u Hagu da je on prisustvovao egzekuciji 1200 Muslimana, iako je na licu mesta nađeno oko 200. Američki ambasador pri UN, Madlen Olbrajt je koristila znatno uvećane brojeve da bi opisala srpsku odmazdu u Srebrenici. Prema izveštajima Crvenog krsta hiljade Muslimana je pronađeno kako služe u vojnim jedinicama u blizini Tuzle. Reporter Vašington Posta, Džon Pomfret je izvestio da je oko 4000 naoružanih Muslimana pobjeglo u grad u blizini Tuzle, ali su oni godinama posle toga i dalje bili na zvaničnim spiskovima nestalih Muslimana iz Srebrenice.

G. Jatrás: Madlen Olbrajt je izrazito insistirala na brojevima od 8 000 do 10 000 muslimanskih muškaraca i mladića koje su Srbi navodno poubijali. Ne postoji ništa što podržava ovakve tvrdnje.

K: Ali jedan još krvaviji incident, napad hrvatskih snaga na srpsku Krajinu, tek se spremao. Prvog avgusta 1995. Hrvati su započeli sveopšti napad na srpsku populaciju u Krajini, sektore Sever i Jug.

D. Bajdner: U toj operaciji je učestvovalo oko 100 000 hrvatskih vojnika.

K: I kao su zvanično poricali umešanost u ono što su Hrvati zvali „Operacija Oluja“, američke snage su aktivno podržavale ovu krvavu operaciju etničkog čišćenja.

D. Bajdner: Američka oprema je korišćena za ometanje srpskih komunikacija, tako da je komandni sektor bio potpuno odsečen. Takođe, zabeleženi su napadi američkih aviona iz baze Avijano, na vojna postojenja u Srpskoj Krajini. Tom prilikom su uništeni radari i ostala oprema.

T. Dajhman(?): Granatiranje Knina je bilo smišljeni čin terora koji je imao za cilj da pospeši odlazak preostalih Srba. Imali su „ulične čistače“ čiji je zadatak bio da uklone sve tragove ubijanja i vandalizma pre nego što dovedu kamere koje će snimiti trijumfalni ulazak hrvatskih snaga u Knin. Sve je bilo pažljivo planirano.

K: Javno kritikujući etničko čišćenje, američki vojni planeri su pomogli Hrvatskoj da izvede najveće etničko čišćenje tokom tog rata.

D. Bajdner: To je najveći takav incident. Ako računate prvi talas izbeglica, njih je bilo oko 170 000. I to samo u prvih nekoliko dana.

K: Nedavno penzionisani general Čarls Bojd, zamenik komandanta NATO-a potvrdio je da su SAD pomogle pri osmišljavanju i sprovođenju tog plana.

Čarls Bojd: Hrvatska nikada ne bi pokrenula ofanzivu u bilo kom od sektora bez jasne podrške vlade SAD.

K: Rodžer Koen iz Njujork Tajmasa je citirao hrvatskog novinara koji je potvrdio da se general Vuono sastajao sa hrvatskim kolegom u nekoliko navarta u danima koji su predhodili „Oluji“.

D.Hekvord: Taktika koju su koristili za napad na Krajinu je potpuno ista koja je korišćena u „Pustinjskoj oluji“. To je američka doktrina napada na nekoliko frontova, a zanimljivo je da se hrvatski napad zvao jednostavno „Oluja“.

Čarls Bojd: Način na koji vrše raspored snaga je odraz njihove obuke. To je veoma efikasno i to je deo politike SAD.

K: Kanadski oficir iz sastava UN je indentifikovao albanskog separatističkog lidera Agima Čekua, odgovornog za masakar nad Srbima.

T. Dajhman: Naši oficiri, pukovnik Lesli i general Forand, koji su bili na terenu, tražili su odgovornost komandanata ove operacije, čak i samog hrvatskog predsenika Tuđmana, za ulogu u svemu tome.

K: Ema Bonino, Evropski komesar za izbeglice, konstatovala je da je oko 10 000 Srba nestalo iz kolone izbeglica koja je bežala pred hrvatskim napadom na Krajinu. Mnogi od njih su završili u masovnim grobnicama.

N.S.8: Kada odete u sela videćete grobove bez ijednog imena. Takvih grobova ima oko 90 odsto. Ponekad kad pomislim šta se tamo dogodilo, mislim i na ulogu Amerike u pripremama naše vojske. Ja ne znam kako su oni obučavali naše vojnike. Ali, ako je obuka za demokratiju, obučili su ih vrlo loše.

D.Hekvord : Mislim da američka javnost nije shvatila povezanost između ratnih zločina koji su se nedavno desili u Krajini i činjenice da su hrvatsku vojsku savetovali i obučavali, zapravo predvodili, američki vojni stručnjaci.

S. Vudvord: Oni su zapravo bili saučesnici u ogromnom etničkom čišćenju Srba iz Hrvatske, koji su tamo živeli vekovima. To je bio njihov dom. Mislim da moramo biti objektivni. Jer, na taj način ne samo da poričemo svoje principe, već i stvaramo nove probelme umesto da rešavamo postojeće.

K: Izvori iz Stejt Departmenta su rekli novinaru Njujork Tajmas, Dejvidu Bajnderu da je zeleno svetlo za „Operciju Oluja“ dao izaslanik SAD, Ričarda Holbruk. On je otišao u Zagreb da se sretene sa predsednikom Tuđmanom dva dana pre napada. U početku, Holbruk je tvrdio da je pokušao da spreči napad. Ali, u svojim memoarima o pregovorima u Dejtonu, on priznaje da je ohrabrio operaciju „Oluja“ koja je dovela do egzodusa Srba iz njihovih domova u Krajini.

Remzi Klark: Čitajte Holbrukove memoare. On tamo jasno piše da je ohrabrio hrvatske vlasti na svaki način da napadnu žestoko i beskompromisno.

K: Blokirajući sve mirovne napore UN i Evrope da okončaju borbe u Bosni, Klintonova administracija je ohrabrila zajedničke napade hrvatskih imuslimanskih snaga u zapadnoj Bosni. Kao i „Oluja“, ofanziva je bila smišljen da bi se isterali srpski civili iz njihovih kuća. To je bilo pravo etničko čišćenje koje je svojevremeno Administracija tako žestoko kritikovala. U svojoj knjizi, „Okončati rat“, Holbruk piše da je čak savetovao Hrvate koje srpske gradove da napadnu. Ti napadi su doveli do novog talas izbeglica i nebrojenih masovnih grobnica u zapadnoj Bosni. Sledeće godine, posle potpisivanja Dejtonskog sporazuma, otkrivena je masovna grobnica srpskih civila u Mrkonjić Gradu. U vreme kada je otkrivena 1996. bila je najveća masovna grobnica pronađena u Bosni. Uz ofanzivu Muslimana i Hrvata, u leto i jesen 1995. SAD su počele otvoreno

da intervenišu protiv Srba. Jedino je bio potreban incident u nekoj od zaštićenih zona. Avgusta 28. 1995. ponovo je došlo do eksplozije na Markalama u Sarajevu. Tom prilikom je poginuo veliki broj nevinih civila, što je poslužilo NATO-u kao povod za bombardovanje. Prema pisanju londonskog Tajmsa, francuski i britanski stručnjaci su utvrdili da je granata došla s muslimanskih pozicija u Sarajevu. Ali ovoga puta su ih američki oficiri preglasali.

D.Hekvord: Značajno je da samo nekoliko sati posle toga, NATO, ta neverovatna vazдушna armada, bila spremna kao da je upravo za to bila uvežbana. NATO se pokrenuo i počeo da napada srpske položaje. To je bio izgovor koji su čekali.

D.Bajnder: Proučavao sam Markale 1 i Markale 2 jako dugo, razgovarao sa ljudima koji su bili umešani u istragu i uveren sam da su eksplozije u oba slučaja izazvali Muslimani.

K: Zaobilazeći Savet bezbednosti UN koji je jedini imao pravo da interveniše u Bosni, SAD su već izabrale srpske ciljeve od kojih su im neke dali muslimanski lideri.

D.Hekvord: Mi smo ušli u rat na strani Muslimana i postali smo njihove vazdušne snage za bombardovanje Srba, zbog navodnih zločina koje su počinili Srbi, dok su svi na terenu tvrdili da ih zapravo čine Muslimani. To je najstariji trik u ratu i mi smo naseli na njega.

K: Selektivna medijska pokrivenost rata stvorila je u američkoj javnosti toleranciju, čak i entuzijazam za vojnu intervenciju SAD.

B. Lecture(?): Mene je zapanjilo to što su američki "golubovi" liberalni moji saveznici iz vremena protesta protiv Vijetnama, ljudi na koje sam mislio da mogu da računam kao na protivnike ishitrene vojne intervencije, bili najglasniji bukači.

K: Za Klintonovu administraciju, intervencija je predstavljala šansu da opravdaju kontinuitet NATO-a i američke dominacije u Evropi.

G. Kopli: Najveći problem koji je NATO imao početkom 90-ih je bio to što je misija za koji je stvoren bila završena. Bio je stvoren da zaštiti Zapadnu Evropu od agresivne ekspanzije Sovjetskog Saveza.

D.Bajnder: Logika je bila da se NATO mora proširiti, a jedini razlog za to je da za to postoji misija koju treba obaviti. Bosna. Balkan. Balkan je postao taoc američkog koncepta moći koji je podrazumevao slabu Evropu i jaku Ameriku.

G. Kopli: NATO je osmišljen da bi štiti teritorije svojih zemalja članica od velike zajedničke pretnje po bezbednost. On nije bio osmišljen da interveniše, da se nasilno meša u građanski rat van granica NATO zemalja. To što je odlučio da interveniše kao zastupnik interesa UN, dodatno je komplikovalo stvari. Nije čudno što to nije najbolje funkcionisalo.

K: Visoki vojni stručnjaci su bili među onima koji su bili zabrinuti zbog političke Administracije.

Poznat lik iz američke adm.: „Milsim da je zbrka u kojoj se danas nalazim posledica političkih grešaka. Mislim da smo prebrzo priznali te pojedinačne republike kada su oni proglasili nezavisnost i tražili nezavisnost. Nismo dobro promislili o istoriji tog regiona. Zato sada imamo političke tenzije, a tražimo od vojske da ih rešava.“

B. Lecture(?): Ohrabivali smo nacionalizam pod okriljem odlučnosti. Nismo nikada rekli etničkim grupama da je potrebno imati nešto više od ideje o sopstevnoj veličini, jezika ili religije da biste mogli da organizujete državu.

K: Dejtonski sporazum je postignut prislanjanjem pištolja uz slepoočnicu, a ne kompromisom i zato je od početka bio nestabilan. Zavisio je od spoljašnjih snaga koje će sprečiti sukobe bosanskih Srba i Hrvatsko – muslimanske države pod centralnom vlašću Alije Izetbegovića. Da bi dobio podršku Kongresa za slanje američkih trupa u Bosnu u decembru 1995. predsednik Klinton je obećao da će se trupe vratiti do decembra 1996. mesec dana posle predsedničkih izbora. Četiri godine kasnije američke trupe su još u Bosni.

B.Lectura(?): NATO je okupaciona vojska. To nisu mirovne snage.

K: Devedeset odsto finansijske pomoći je otišlo Hrvatsko-muslimanskoj federaciji. Srbi su uglavnom prozivani od strane Međunarodnog tribunala za ratne zločine, sastavljenog uglavnom od Amerikanaca. Ipak, na kraju rata u Bosni, istraživanje jedne američke agencije je pokazalo da su, u procentima, Srbi tokom rata izgubili više članova porodice nego Muslimani i Hrvati. Tribunal je bio predmet spora među pravnim stručnjacima, jer je stvoren pod okriljem Saveta bezbednosti UN gde stalne članice, SAD, Britanija i Rusija imaju pravo da snagom veta blokiraju istragu sopstvenih vojnih akcija ili akcija svojih saradnika.

R. Klark: Taj međunarodni sud je ilegalan po svom konceptu. Prema Povelji UN, Savet bezbednosti nema nikakva prava da formira takav sud. Da su to pokušali, UN ne bi nikada ni bile stvorene, jer ni jedna sila iz Drugog svetskog rata se ne bi povinovala takvoj odluci.

N.S. 9: SAD su žestoko insistirale na stvaranju Tribunala. Madlen Olbrajt je bez sumnje, najviše lično odgovorna za to.

K: Madlen Olbrajt je neprekidno pretila vetom u Savetu bezbednosti sprečavajući rezolucije kojima se osuđuju hrvatski ili muslimanski zločini.

T.Karpentel: Mislim da je jasno da Madlen Olbrajt nije bila nepristrasna u svom odnosu prema ovom ratu. Ona je bila izrazito jednostrana, kao i mnogi drugi u administraciji.

S.Vudvord: Bilo je sasvim jasno da SAD navijaju za jednu stranu i da pokušavaju da kazne Srbe u Hrvatskoj i Bosni za stvari za koje nisu kažnjavali Hrvate.

N.S.9: Srbi su se žalili da zločine nad srpskim stanovništvom ne ispitujemo tako efikasno, što je bilo tačno. Jedan od razloga je bila i nekooperativnost SRJ.

K: Ali, kritičari kažu da Tribunal nije ispitao dobro dokumentovane izveštaje Državne komisije za ratne zločine, kao i nezavisnih grupa za zaštitu ljudskih prava.

Dž. Keni: Izrazito su insistirali na zločinima protiv Muslimana, a mnogo su manje bili voljni da prihvate dokaze za zločine na dSrbima.

K: Po mišljenju nekih eksperata za međunarodno pravo, Tribunal je koristio dvostuke standarde kada je okrivio lidere bosanskih Srba, Radovana Karadžića i Ratka Mladića zbog zločina vojnika na terenu, a nije to učinio u slučaju muslimanskih i hrvatskih vođa, Izetbegovića i Tuđmana koji su odgovorni za zločine koje su počinili vojnici pod njihovom komandom. Za četiri godine svog postojanja, Tribunal je malo uradio za optužbe po veoma dobro dokumentovanim zločinima hrvatskih i muslimanskih snaga. Nije podignuta optužnica protiv Tomislava Merčepa i Branimira Glavaša, koji su u dosijeima hrvatske policije navedeni kao vođe odreda smrti. Merčep je postao gradonačelnik Vukovara. Glavaš je postao gradonačelnik Osijeka. Naser Orić, paravojni muslimanski lider, koji je pokrenuo ciklus nasilja i odmazde oko Srebrenice, sada vodi jedan disk u Tuzli. U martu 1999. istražitelji Tribunala su predložili da se podigne optužnica protiv tri hrvatska generala koji su planirali krvavu operaciju „Oluja“. Ali, nikakva optužnica nije podignuta

protiv američkih generala koji su ih savetovali. Prema rečima novinara Njujork Tajmasa, Rejmonda Bonera, Pentagon je dobio da predoči ključne dokaze, vazdušne snimke gađanja civilnih ciljeva u Kninu. Optužnica nije podignuta ni protiv čoveka koji je predvodio krvavu kampanju protiv civila u operaciji „ Oluja“, generala Agima Čekua, Albanca koji je služio u hravtskoj armiji kao komandant artiljerije. Čeku, koji je bio povezan sa krvavim masakrom u Medaku i Kninu, ubrzo je preuzeo vodeću ulogu u novom sukobu, ratu u srpskoj pokrajini Kosovo. Dejtonski sporazum koji je konačno zaustavio borbe u Bosni, značajno je promenio strukturu moći srpskog predsednika Slobodana Miloševića. S obzirom da su odredbe sporazuma bile nepopularne među Srbima, SAD su zavisile od Miloševića ukoliko su želele da budu sprovedene. Zauzvar, zbog sve veće popularnosti u Srbiji, Milošević je smatrao da će mu popravljani odnosi sa SAD pomoći da dodatno učvrsti svoje poziciji.

T. Dajhman: Ovo je bio prvi put da su se Amerikanci otvoreno umešali u bosansku i balkansku situaciju, šaljući svoje i NATO trupe u region. Hteli su da uspe. Istovremeno, Srbi kod kuće su duboko prezirali Miloševićeve poteze. Oni su ih koštali Zapadne Slovenije, Krajine, trećine Bosne. Hiljade ljudi je poginulo. Ekonomija je bila u ruševinama. Bili su pod sankcijama. Za to su krivili Miloševića koji je tvrdio da će ih zaštititi. On je bio poražen, a oni su protestovali u desetinama i stotinama po ulicama.

K: Po prvi put, srpska opozicija je zanemarila svoje sukobe i uspela da pobedi na lokalnim izborima u ključnim gradovima, uključujući Beograd, Novi Sad i Niš. Bili su spremni da se sprostave Miloševiću na predstojećim predsedničkim izborima u Srbiji.

T. Dajhman: U to vreme oni su željno očekivali neki znak od Amerikanaca. I nisu ga dobili.

K: Za razliku od evropskih vlada koje su odbijale saradnju s Miloševićem, SAD su poslale dve misije visokih zvaničnika da bi mu pomogle da ojača svoje pozicije kao garanta Dejtonskog sporazuma. I Madlen Olbrajt, koja je u međuvremenu postala državni sekretar i Ričard Holbruk su bili u zavničnoj poseti Miloševiću u Beogradu. Kada je Milošević izmanipulisao izborni zakon da bi sebi omogućio reizbor, opzicija je objavila bojkot. Ričard Hlobruk mu se usprotivio i konačno, on se ugasio. Nije to bio prvi put da Milošević koristi svoje bivše neprijatelje da mu pomognu da ostane na vlasti. Još 1992. tokom sukoba u Beogradu, SAD su rasčistile put da na mesto jugoslovenskog premijera dođe američki biznismen jugoslovenskog porekla Milan Panić. U tom svojstvu Panić je brzo ponudio velike ustupke bosanskim muslimanima i započeo dijalog s umerenim albanskim liderom Ibrahimom Rugovom na Kosovu. Kada je Panić odlučio da se kandiduje protiv Miloševića za predsednika Srbije, kosovski Albanci su odlučili da nastave bojkot izbora u Srbiji, što je omogućilo Miloševiću, njihovom prigodnom neprijatelju u borbi za nezavisnost Kosova da ostane na vlasti. Umereni Albanci su ostali u manjini pred novom borbenom organizacijom poznatom kao OVK ili Oslobodilačka vojska Kosova.

N.S.11: Koliko mi znamo, nemačka obaveštajna služba je igrala ozbiljnu ulogu u pomoći teroristima u Srbiji.

K: Nemački obevaeštajci su obučavali OVK. Oni su birali njihove komandante i snabdevali ih oružjem i municijom. U aprilu 1996. OVK je objavila svoje postojanje serijom terorističkih napada na civile i policiju na Kosovu.

N.S.12: Na Kosovu oni su predstavljali manjinu. Mislim da je samo oko 15 do 20 procenata stanovništva Kosova podržavalo OVK. Ali, oni su imali dugogodišnje korene u Evropi, Americi i Albaniji gde su prikupljali novac i naoružanje. Oni nisu ubijali samo srpske policajce. Ubijali su i

Albance koji nisu podržavali nezavisnost. Takođe su terorovali i druge manjine na Kosovu: Cigane, Turke, Gorance i ostale. To su radili pre rata, za vreme rata i rade to i danas.

K: Posle dve godine terorističkih akcija, OVK je uspela da izazove oružani odgovor Miloševićeve vlade protiv njihovih uporišta. Kao i u predhodnim sukobima, Visoki Komesar UN za ljudska prava je izveštavao o kršenju tih prava sa obe strane ali su mediji i vlada SAD kritikovali samo Miloševićevu vlast.

N.S.12: Bilo je očigledno da bi ova vrsta terorističkih napada izazvala reakcije bilo koje vlasti.

K: Agencija RUDER –FIN, koja je dobro profitirala od svojih ratnih iskustva s Hrvatskom i Bosnom, izabrana je da vodi odnose s javnošću za kosovske Albance. Do sredine 1998. kada se NATO približavao proslavi 50 –tog rođendana bez jasne perspektive i neprijatelja, američki sekretar, Madlen Olbrajt je bila sve nestrpljivija za sukob s Miloševićem. Ona je požurivala predsednika Klintonu da bombarduje Srbe.

N.S.13: Veliki broj tih odluka donet je usled borbi moći i ličnih ambicija birokratije. Madlen Olbrajt, koja je bila prva žena državni sekretar, želela je da bude zapamćena kao „odlučna“.

N.S.14: Kao što je Olbrajtova jednom rekla: kad već imate toliko vojne moći, zašto da je ne upotrebite? Ako možete da ih bombardujete i da naterate ljude da rade ono što vi hoćete, zašto da trošite vreme na osetljive pregovore?

K: Umesto toga predsednik Klinton je poslao Holbruka da se sretne sa Miloševićem i liderima OVK, koje je izaslanik SAD Robert Gelbard nazvao teroristima samo godinu dana ranije. Potpisan je sporazum o razoružavanju i OEBS, Evropska organizacija za bezbednost, je dobila zadatak da ga nadgleda.

N.S.14: Srpska vojska se povukla u kasarane i došlo je do smirivanja oružanih sukoba. Bilo je još sporadičnih borbi, koje je uglavnom inicirala OVK, ali OEBS je generalno imao umirujuće dejstvo na Kosovu.

N.S.11: Imali smo mogućnost, koliko god ona bila nedovoljna, da radimo i nadgledamo i pokušavamo da nađemo logično i civilno rešenje za probleme na Kosovu. Radili smo sa svima u pokušaju da ponovo uspostavimo poverenje i ubrzamo povratak raseljenih lica. Kosovo je bilo politički problem koji nije mogao da reši NATO s visine od 10 000 metara. To je moralo biti rešavano diplomatijom i pregovorima.

K: Šef verifikacione misije za Kosovo, Vilijam Voker, bio je kontraverzni tvrdokorni američki diplomata koji je bio kritikovan zbog svojih prisnih veza s vojnim režimom u El Salvadoru gde je bio ambasador. Na Kosovu, njegov izveštaj o krvavom sukobu u Račku kao o masakru civila je poslužio je kao izgovor za NATO bombardovanje Jugoslavije.

M. Olbrajt; *Ako se setite Račka od pre nekoliko nedelja gde se desio masakr, desetine ljudi sa prerezanim grkaljanima. U pitanju je sistemsko ubijanje i zločini.*

Klinton: *Videli smo nevine ljude kako bivaju odvedeni iz kuća i primorani da legnu u blato. Ljudi sa Kosova su odvajani od svojih porodica, očevi i sinovi zajedno, postrojavani i hladnokrvno ubijani.*

K: Autopsije tri različita međunarodno priznata patologa pričaju potpuno drugačiju priču. Nijedna od žrtava, koje su sve bili odrasli muškarci, nije imala prerezano grlo. Niko nije bio unakažen. Umesto egzekucije, ti ljudi su bili ubijeni iz različitih uglova. Italijanski list IL Manifesto je

izvestio da je autopsija potvrdila da je na rukama 37 ljudi bilo tragova baruta. To je čvrst dokaz da su ubijeni bili vojnici ubijeni u borbi, koje je OVK dovukao na to mesto i pozvala Vokera.

N.S.14: Jugoslovenske vojne vlasti su pozvale novinare Monda i Figaro-a da obiđu Račak dan pre nego što se desio navodni masakr. U selu nije bilo nikoga. To je bilo poznato uporište OVK. Kada su tog jutra došli tamo našli su samo nekoliko starijih Albanaca. Ali, kada su se pribilžili središtu sela iz obližnjih brda na njih je otvorena vatra. Borbe u brdima su trajale ceo dan i uveče se vojska povukla zajendo sa francuskim novinarima. Sledećeg dana, OEBS i general Voker su pozvani u selo i pokazan im je rov sa 45 tela. Reporteri su rekli da oko rova nije bilo krvi. Bilo je samo nekoliko čaura. Odmah im je postalo sumljivo da su u pitanju albanske žrtve u borbi od predhodnog dana i da je sve to nameštaljka. Ali, general Voker je svetu objavio da je došlo do stravičnog masakra Albanaca.

K: Ironija je da je Vilijam Voker, koji je bio optuživan da je skrivao masakre salvadoraanske vojne vlasti, sada osumljčen da je transformisao priču o krvavoj borbi i masakru civila u ključnom trenutku za politiku SAD i NATO-a u regionu...

N.S.14: Mislim da je jako važno, jer da nije bilo Račka, ne bi bilo ni bombardovanja.

K: Medijsko izveštavanje o incidentu u Račku, ohrabrilu je tvrdu liniju Klintonove administracije. Pod pretnjom bombardovanjem, Srbi su primoravani od strane Olbarajtove da potpišu sporazum koji je sačinio Stejt Department. Dokument, poznat kao Sporazum iz Rambujea, omogućio bi dolazak NATO trupa na Kosovo i dozvolio Albancima da se posle tri godine referendumom izjasne o odvajanju od Srbije. Izvori Stejt Departmenta su kasnije priznali da je Sporazum tako napisan da se očekivalo da će ga Srbi odbiti. "Javno, mi smo želeli sporazum", rekao je sekretar Stejt Departmenta Džejms Rubin, "Ali privatno smo znali da su šanse da ga Srbi potpišu veoma male." Da bi bili sigurni da će Srbi odbiti da bi utrli put NATO bombardovanju, SAD su dodale i Aneks B, gde piše da se "NATO trupama omogućava slobodno kretanje po celoj teritoriji Jugoslavije uključujući vazdušni prostor i teritorijalne vode." Drugim rečima, otvorena okupacija.

N.S.12: Ako pogledamo taj ultimatum, on je pravi primer ogoljene, brutalne moći. To nikada nije bio realni mirovni plan.

N.S.13: To je bio diktat na koji ni jugoslovenske vlasti, niti vlasti bilo koje suverene zemlje, nisu mogle da pristanu.

K: Pretnja silom u diplomatiji poznata kao „ruka na okidaču“ korišćena je u prošlosti od strane sile kao što je nacistička Nemačka, ali pravni eksperti kažu da je ona jasno ukinuta Poveljom UN posle Drugog svetskog rata.

N.S.15: Integritet suverene države ne sme da dođe pod udar neke druge zemlje kojoj se ona ne dopada. Takav napad predstavlja agresiju.

Klinton: *Dragi moji Amerikanci, danas su se naše oružane snage pridružile našim NATO saveznicima u vazdušnim napadima na srpske snage odgovorne za nasilje na Kosovu. Reagovali smo odlučno. Time što smo reagovali sada, mi učvršćujemo svoje vrednosti, štitimo svoje interese i radimo u interesu mira.*

N.S.13: Kada je bombardovanje počelo ja sam otišao. Odlučio sam da je sada dosta. Vratio sam se u Vašington. Napisao sam pismo svojim kolegama u Visokom Komesarijatu, rekavši im da ako su ikada želeli da ujedine Srbe u podršci Miloševiću, sada su u tome konačno uspeli.

N.S.12: Do tog trenutka JNA se pripremala razmeštajući trupe na terenu i skrivajući zalihe i opremu i spremajući se za dugotrajnu vazdušnu kampanju, što je bilo deo doktrine koja je zasezala daleko u prošlost, još u vreme Titovog razlaza sa Staljinom. Ovo je bilo ono za šta su se oduvek pripremali. Zato je Jugoslavija, iako mala zemlja, mogla da izdrži vazdušne napade NATO alijanse koji su trajali 79 dana.

N.S.14: Nisam siguran da je NATO imao strategiju. Mislim da su oni poverovali kada im je rečeno da će se Milošević predati posle dva ti dana bombardovanja, što samo pokazuje koliko su malo znali o srpskoj istoriji.

K: Mnogi su pobešli pred bombardovanjem koje je zasipalo celu Jugoslaviju, ali je uglavnom bilo koncentrisano na Kosovo. Drugi su pobešli da bi izbegli borbe između 40 000 jugoslovenskih vojnika i 35 000 naoružanih boraca OVK. Posle početka bombardovanja, albanske zajednice koje su bile uporište OVK postale su meta napada srpskih paravojnih jedinica.

T. Dajhman(?): Boravio sam s jednom albanskom porodicom koja je u jednom trenutku pobešla. Napustili su svoj dom, a živeli su u čisto albanskoj zajednici. Rekli su da su posle nekoliko dana od početka bombardovanja došle srpske paravojne jedinice i mašinkama izrešetalu gornje spratove kuća. Niko nije bio povređen, jer su svi bili u podrumu, zbog bombardovanja. Pitao sam ih zašto Srbi nisu išli od vrata do vrata, a oni su mi rekli: Šalite se? Oni se plaše OVK.

K: Prisiljeni da se pravdaju zbog kolone izbeglice, potparoli američke vlade su tvrdili da imaju informacije od nemčke obaveštajne službe da su srpske vlasti planirale da pokrenu izbeglice, čak i da nije počelo bombardovanje i da je tu opet na delu etničko čišćenje.

N.S.14: Rečeno nam je da se sprema „Operacija potkovića“ i da je ona planirana mnogo pre NATO napada.

K: Posle okončanja bombardovanja, nemački brigadni general Hajnc Lokvaj je otkrio da je „Operacija potkovića“ bila izmišljotina. „Takva operacija nije nikada postojala“, rekao je Sandej Tajmsu. Posmatrači OEBS-a su takođe odbacili tvrdnje da je pre bombardovanja bilo etničkog čišćenja.

N.S.11: Opravdanje za rat iz humanitarnih razloga je sramotno i netačno. Komisija UN za ljudska prava zabeležila je prve izbeglice 28. marta, tri dana pošto je počelo bombardovanje.

K: Da bi zaštitili sopstvene pilote, NATO napadi su se obavljali velikim brzinama i s velikih visina. Ta politički motivisana strategija je predstavljala slabu pretnju jugoslovenskoj vojsci, ali su NATO bombe koje su padale sa velikih visina ubijale stotine civila uključujući i albanske izbeglice u Đakovici i Koriši. U početku je američko ministarstvo odbrane pokušalo da optuži Srbe, ali su reporteri na terenu nalazili kasetne bombe s britanskim oznakama. Tvrdnja da NATO gađa samo vojna postrojenja je bila još jedna od neistina korišćenih da bi se dobila podrška javnosti za kampanju.

N.S.14: Oni su iscrpeli vojne ciljeve u prvih nekoliko nedelja. Opšte je poznato da je NATO proširio ciljeve na 3. stepen što je uključivalo i civilne ciljeve. U protivnom, ne bi gađali mostiće na rekama po Srbiji nedeljom popodne ili pijacu u Nišu.

N.S.11: Plan je bio da se izvrši pritisak na građane, a zatim da se jugoslovenska ekonomija do te mere uništi da bi mogla da se oporavi sama uz pomoć sa strane.

K: Nato bombe i projektili udarali su u temelje ekonomije zemlje: uništavali su rafinerije, hemijska postrojenja i toplovođe. Ta rušenja su ostavila trag uništene okoline. Korišćenje kasetnih

bombi bačenih s velike visine na oblasti naseljene ciljevima je imalo katastrofalne posledice na gradove kao što je Niš na jugu Srbije i glavni grad Kosova, Prištinu.

T.Dajhman: Znam da je bilo više slučajeva korišćenja kasetnih bombi u napadima na Prištinu. Nađeno je mnogo ostataka kasetna na kojima postoje američke oznake.

K: Desetine škola, bolnica i stambenih naselja je pogođeno tokom onoga što su Amerikanci zvali, "kolateralna šteta", a što je bio predvidljiv rezultata bacanja bombi s velikih visina. Vojni stručnjaci kažu da je metodično uništavanje voza punog putnika na mostu definitivno prešlo granicu i ilegalnog ratovanja.

T. Dajhman: Pilot je pogodio napajanje čim je voz bio blokiran i postao je laka meta. U sledećem napadu je pilot namerno gađao vagone i ubijao nenaoružane ljude. Nisu gađali vojne ciljeve kada su bombardovali zgradu policije u Beogradu, Ministarstvo inostranih poslova i TV stanicu.

K: Šesnaest ljudi je poginulo kada je krstreća NATO raketa pogodila zgradu RTS.

N.S.12: Ubili su nekoliko tehničara, kamermana i jednu šminkerku. Njene ruke su nađene oko 100 metara dalje u parku. Dvoje ljudi je bilo potpuno razneto. Ništa od njihovih ostataka nije nađeno.

K: Razni razlozi su iznalaženi za uništavanje civilnih ciljeva, ali zvaničnici NATO su očito bili zabrinuti kada je RTS dozvolio medijima poput SNN i CBS da prenose snimke civilnih žrtava Americi i zemljama NATO-a.

T. Dajhman: Kada su novinari postali legalni cilj, to je onda postao informacioni rat.

N.S.12: Posle te bombe Jugoslavija je dozvolila većem broju novinara i počela aktivniju kampanju o svoj strani priče, ali u to vreme je Međunarodni Tribunal za ratne zločine objavio optužnicu za ratne zločine protiv Miloševića i ostalih ključnih političkih ličnosti.

K: Ikao je Ad hoc Tribunalu zabranjeno da prima instrukcije od pojedinačnih vlada, nakon sastanka s predsednikom Klintonom, tužilac Luiz Arbur je objavila optužnicu protiv Miloševića i njegovih glavnih saradnika. Vreme objavljivanja optužnice je bilo kontraverzno, s obzirom da je rat još uvek besneo i da je bilo malo prilike da se prikupe pouzdani dokazi.

N.S.11: Cela stvar je bila potpuno ispolitizovana, jer niko nije verovao da bi Milošević mogao da bude izveden pred sud, tako da je to bila čista propaganda, pokušaj da se izvrši dodatni pritisak na Jugoslaviju i da se još jendom utiče na javno mnjenje.

Klinton: *To će sprečiti ratne zločine u budućnosti uvođenjem kazne za one koji ih naređuju.*

K: Da li će lideri NATO-a takođe biti smatrani odgovornim za kršenje međunarodnog prava? Amnesty Internešenel, Hjumen Rajts Voč i Visoki Komeserijat UN za ljudska prava tvrdili su da NATO bombardovanje krši međunarodne zakone. Prema Hjuman Rajts Voču, najmanje polovina od 500 civila koji su poginuli tokom NATO bombardovanja spadaju pod ratne zločine.

N.S.15: Napad koalicije pod vođstvom SAD je za mene čista agresija. Srbi nisu napali ni jednu zemlju članicu NATO niti su pretili bilo kojoj od njih. Oni su odlučili da će da promene politiku u Jugoslaviju i to su uradili vojnim sredstvima. To je ratni zločin. Drugi je bombardovanje. Mada su prvih dana bili obazrivi prema biranju ciljeva, na kraju su gađali sve što su stigli.

K: Ali, Ad hoc Tribunal koji su uglavnom finansirale SAD, nije sproveo formalnu istragu o akcijama NATO-a.

N.S.11: Karla del Ponte, trenutni glavni tužilac Međunarodnog Tribunala za ratne zločine je bila prisiljena da ponovo razmotri dokaze i odlučila je da ne pokreće nove postupke, ali pritisak se nije smanjio jer je ipak bila u pitanju zajednička odluka 19 NATO zemalja da počnu bombardovanje.

K: Pored bombi, NATO rat sa Jugoslavijom je bio i rat reči i brojki.

N.S.14: Mislim da nema sumnji da su naši politički lideri lagali. Predsednik Klinton i Toni Bler su neprekidno govorili o genocidu na Kosovu. Čak i prema NATO procenama, pre bombardovanja bilo je oko 2000 žrtava na Kosovu, i Srba i Albanaca. To nije mali broj kada su u pitanju ljudski životi. Ali, 2000 je mali broj kada se govori o intenzitetu borbi. Preterivanje je nastavljeno tokom rata kao opravdanje za bombardovanje.

N.S.11: Imali smo priču o stadionu negde krajem marta. Tvrđilo se da je nestalo 100 000 Albanaca i da su svi oni smešteni na stadionu u Prištini. Dodatna priča je bila za oko 5000 ljudi na stadionu u Peći. Francusku reporter kome je pošlo za rukom da ostane u Jugoslaviji sledećeg dana je otišao na stadion u Prištini i zatekao travu u savršenom satnju. Pronašao je čuvara koji mu je rekao da je stadion prazan od početka napada.

K: Potparol NATO-a je rekao da su umerenog albanskog političara Ibrahima Rugovu i još četvoricu njegovih saradnika ubili Srbi.

PP NATO: Pouzdani izvori nam kažu da su, Fahmi Agani, glavni savetnik Ibrahima Rugove na pregovorima u Rambujeu, sam Rugova i još dvojica njegovih saradnika, pogubljeni u nedelju.

K: Rugovu je ubrzo posle toga slikala TV u razgovoru sa srpskim predsednikom Miloševićem.

N.S.14: Zapadnoj javnosti je objašnjavano da mi bombardujemo u ime humanosti i da moramo da zaustavimo genocid. Ali, kada se srpska vojska povukla sa Kosova, patolozi su bili prvi koji su tamo ušli. Našli su veoma mali broj tela.

K: Umesto 100 000 ubijenih ili nestalih, posle više od godinu dana iskopavanja, Tribunal je našao 2108 leševa boraca, i Albanaca i Srba. Konačni broj nestalih na osnovu podataka Crvenog krsta, je 3368, brojka koja uključuje sve etničke grupe na Kosovu. Intervencija NATO-a okončan je u junu s Kosovom pod nominalnom kontrolom UN i uslovima koje su Srbi bili spremni da daju pre brutalne vazdušne kampanje.

N.S.11: SAD su tražile način da kazne Jugoslaviju i da okončaju proces odvajanja Kosova. Posle 79 dana nisu bili u stanju da postignu taj cilj, jer je Jugoslavija pružala suviše jak otpor i dobijala diplomatsku pomoć Rusije i Kine. Zasad su uspeali da spreče formalnu secesiju Kosova iz Jugoslavije.

K: Gotovo godinu dana posle bombardovanja Njusvik je došao do tajnog izveštaja američkog Ministarstva odbrane koji je ukazivao da je broj uništenih jugoslovenskih tenkova samo delić onoga što su oni zvanično tvrdili. Umesto 120, uništeno je samo 14. Umesto 450 komada artiljerije, uništeno je 14. Reporteri Njusvika, Džon Beri i Evan Tomas, naveli su da je NATO "terorisao civile" i da "vazdušna sila na Kosovu nije korišćena protiv vojnih ciljeva, već protiv civilnih." Kada se rat završio, srpske jedinice su morale da napuste Kosovo, ali Pentagon je dozvolio naoružanim jedinicama OVK da uđu na Kosovo. U Pentagonu niko nije sumnjao da će ta odluka omogućiti OVK da napadnu Srbe i ostale manjine. Saopštenja Pentagona su pokušavala da pripreme javnost za novi talas nasilja.

PP Pentagona: *Mislim da Kosovo neće biti prijatno mesto za Srbe kad tamo dođe NATO. Mislim da Srbi neće hteti da ostanu.*

T. Dajhman: Otišao sam sa srpskim izbeglicama iz Prištine. Znam kakva strah su osećali. Bio sam u autobusu koji je uleteo u gomilu ostrašćenih Albanaca. Stotine njih su kamenovale autobus dok su britanske snage to posmatrale bez namere da intervenišu.

K: Pod pritiskom NATO-a, administrator UN za Kosovo, Bernar Kušner je postavio generala Agima Čekua, za načelnika generalštaba Kosovskog zaštitnog korpusa. To je bio isti čovek koga su kanadski oficiri prepoznali kao ratnog zločinca odgovornog za masakre u Hrvatskoj.

T. Dajhman: OVK je navela svoje zahteve: oni traže etnički čisto Kosovo i ako bi oni bili zaduženi za bezbednost nema sumnje da bi bilo odmazde, a glavni čovek ove organizacije se već dokazao kao masovni ubica.

N.S.12: Ono što možemo da vidimo kao konačni ishod je da je OVK uspela da istera desetine hiljada Cigana sa Kosova. Poslednji Jevreji su ubrzo otišli, Hrvati su otišli, kao i Turci. Svako ko je govorio srpski je ubijen ili isteran i svi su to prihvatili. Visoki komesar UN-a za izbeglice je izvestio da je samo u januaru 1000 Turaka i Goranaca moralo da ode sa Kosova. SAD su pomogle stvaranje najnetolerantnijeg društva u Evropi.

K: Albanske izbeglice su se vratile pod pratnjom NATO-a, ali gotovo godinu dana kasnije oko četvrt miliona žitelja Kosova je izbeglo, uključujući dve trećine srpske populacije. Uprkos napadima na manjine, zvaničnici NATO-a, uključujući i komandanta NATO-a Veslija Klarka nastavili su da tesno saraduju sa Hašimom Tačijem i Agimom Čekuom.

N.S.14: Nema sumnje da su Srbi, Muslimani i Cigani isterani s Kosova i to se desilo uprkos činjenici da je na Kosovu bilo 40 000 NATO vojnika.

K: U pokušaju da unište svako podsećanje na srpsko prisustvo na Kosovu, koje datira od 700. godina n.e. OVK je uništila ili oštetila oko 700 crkava i manastira. Tokom jedne godine NATO okupacije, uništeno je više relikvija nego tokom 600 godina turske vladavine.

N.S.13: Istorija će morati veoma pažljivo da analizira odluke koje su bile donete, a koje mogu biti podvedene pod nemoralne, neustavne, ilegalne i nerazumne.

K: Korišćenjem sile i pristrasnošću u etničkom sukobu, NATO je izvukao pogrešne pouke iz predhodnih sukoba u Bosni i Hrvatskoj.

L. Karington: Da Evropljani, Amerika i UN nisu intervenisali u Jugoslaviji, manje ljudi bi stradalo i bilo bi manje etničkog čišćenja. Bilo bi nekih jako nezadovoljnih ljudi koji bi smatrali da su uskraćeni za državu, ali će na kraju svega ovoga biti mnogo jako nezadovoljnih i nesrećnih ljudi. Pouka svega ovoga je da treba biti jako obazriv pre nego što se umešate u građanski rat.

S.Vudvord: Mislim da je veoma značajno za SAD da prihvate činjenicu da, u etničkim i nacionalističkim sukobima morate biti nepristrasni ukoliko želite da okončate rat. Ukoliko odlučite da podržite jednu stranu to ne vodi miru.

N.S.14: Mislim da nema sumnje da je Kosovo bilo nepotreban rat. To je bio pokušaj da se Jugoslavija potčini bombama i ja verujem da bi sve nas trebalo da brine to što SAD kao veoma moćna sila više ne smatraju da je diplomatija vredna truda.

Kraj

Film je posvećen pokojnoj novinarki

Nori Belof

i svim žrtvama rata.

Rezija: Džordž Bogdanć
direktori fotografije: Majkl Mouzer, Vladimir Bibić, Dragan Milinković, Dejvid Hansen, Džo
Frendli i Predrag Bambić
montaža: Meri Patierno
naslovna pesma "Put u pakao": Kris Ria
producent: g. Bogdanic i Martin Letmajer
u izdanju: Hargrove Entertainmnet.

Sagovornici:

Džejms Bejker (James Baker), bivši državni sekretar SAD
Nora Belof (Nora Beloff) bivši šef političkih korespondenata londonskog Obzervera, engleska
knjizevnica, novinar, publicista, ratni dopisnik sa područja bivše Jugoslavije **Suzan Vudvord**,
Istraživač Centra za odbrambene studije londonskog Kings koledža
Ted Galen Carpenter, vojni i policijski ekspert (CATO) Kjoto Instituta u Vašingtonu
Dejvid Bajdner (David Binder), novinar Njujork Tajmsa
Hans Ditrih Genšer, (Hans Ditrih Genser), bivši ministar inostranih poslova Nemačke
Lorens Inglberger, (Lorens Iglberger)....
Dejvid Hakvord, pukovnik, dopisnik Njusvika
Lord Piter Karington, britanski političar i učesnik pregovračke konferencije devedesetih
Džordž Keni, bivši operativac SAD-a, i novinar Njujork Tajmsa
Antoan Duhaček, bivši šef jugoslovenske kontraobaveštajne službe.

Peter Handke,

James Jatras,

John R. MacArthur,

David C. Hackworth,

General Lewis MacKenzie,

Gregory Copley...

Novinari i bivši operativci u vojnim i civilnim misijama na prostoru bivše SFRJ.